

ANEKS NR 5
DO UMOWY NR 00002.UM02.6572.20002.2023
Z DNIA 12 GRUDNIA 2023 r.

zawarty w dniu .....Torunia (20.02).....2026 r. w .....Torunia.....

pomiędzy :

Województwem Kujawsko-Pomorskim

z siedzibą w Toruniu, Plac Teatralny 2, 87-100 Toruń

reprezentowanym przez:

Elżbietę Siemiątkowską – Dyrektora Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich, działającą na podstawie upoważnienia udzielonego uchwałą Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego Nr 67/3200/25 z dnia 11 sierpnia 2025 r. w sprawie upoważnienia pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu do składania oświadczeń woli związanych z prowadzeniem bieżącej działalności Województwa.

a

Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego

z siedzibą w Mogilnie, ul. Ogrodowa 10G, 88-300 Mogilno

NIP 5571698597, KRS 0000569323

reprezentowanym (-ą) przez:

- 1) Jarosława Marka – Prezesa Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego,**
- 2) Olgę Barbarę Pawłowską – Członka Zarządu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego,**

zwaną dalej „LGD”,

razem zwanymi dalej „Stronami”,

Na podstawie umowy nr **00002.UM02.6572.20002.2023** z dnia 12 grudnia 2023 r. oraz ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (t. j. Dz.U. z 2025 r. poz. 182). Strony postanawiają, co następuje:

§ 1

W umowie wprowadza się następujące zmiany:

- 1/ W załączniku nr 1 do powołanej na wstępie umowy, rozdział I LSR otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 1 do niniejszego Aneksu.
- 2/ W załączniku nr 1 do powołanej na wstępie umowy, rozdział IV LSR otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 2 do niniejszego Aneksu.
- 3/ W załączniku nr 1 do powołanej na wstępie umowy, rozdział VI LSR otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 3 do niniejszego Aneksu.

§ 2

Pozostałe warunki Umowy nie ulegają zmianie.

§ 3

Aneks został sporządzony w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym egzemplarzu dla każdej ze stron umowy.

§ 4

Aneks wchodzi w życie z dniem podpisania.

**WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE**

Dyrektor Departamentu
Rozwoju Obszarów Wiejskich

..... (1)
Elżbieta Siemiątkowska

LGD

Prezes

.....
Jarosław Marek

Członek Zarządu

.....
Olga Pawłowska

Stowarzyszenie
Lokalna Grupa Działania
Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego
88-300 Mogilno, ul. Ogrodowa 10 G
NIP 557-169-85-97, KRS 0000569323
www.lgdsasiedzi.eu

Rozdział 1. Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1. Nazwa LGD i forma prawna

Nazwa LGD: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego

Forma prawna: stowarzyszenie

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa i doświadczenie we wdrażaniu podejścia RLKS / LEADER

Proces budowy partnerstwa rozpoczął się na początku 2006 roku, kiedy przedstawiciele gmin oraz podmiotów z sektora gospodarczego i społecznego podjęli decyzję o nawiązaniu współpracy i powołaniu LGD w formie fundacji. Współpraca podmiotów wynikała ze wspólnego położenia członków partnerstwa na trasie Szlaku Piastowskiego. Stąd też wzięła się nazwa Lokalnej Grupy Działania.

11 maja 2006 roku, dzięki 8 fundatorom, utworzona została Fundacja „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego”. W KRS Fundacja została zarejestrowana 23 sierpnia 2006 roku. Na potrzeby perspektywy finansowej 2014-2020 w dniu 12 lutego 2015 roku, 25 członków założycieli podjęło uchwałę o powołaniu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego. Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 4 sierpnia 2015 roku. Zarówno Fundacja, jak i Stowarzyszenie, opierają się na zaangażowaniu i współpracy partnerów lokalnych, w których upatrywać można szans rozwoju obszaru LGD. Stowarzyszenie przejęło i rozwija doświadczenia Fundacji „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego” jako Lokalnej Grupy Działania w celu kontynuacji działań i celów związanych z wdrażaniem Podejścia Leader.

W początkowej fazie działalności LGD Fundacja skupiła się na zespoleniu i aktywizacji partnerów oraz promowaniu idei partnerstwa lokalnego na obszarze działania. Służyło temu między innymi wspólne wypracowanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich dla obszaru LGD. W dniu 12 kwietnia 2007 roku zawarta została pomiędzy Fundacją Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA) a Fundacją „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego” umowa na realizację strategii w ramach pilotażowego Programu Leader +. Na realizację projektu Fundacja otrzymała łącznie 651 475,00 zł. W dniu 3 lipca 2009 roku Fundacja podpisała z Samorządem Województwa Kujawsko – Pomorskiego umowę o warunkach i sposobie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju 2007-2013. W dniu 4 listopada 2009 roku nastąpiło podpisanie umowy przyznania pomocy w ramach działania *Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja* objętego PROW 2007-2013. Kolejna umowa na działanie Funkcjonowanie LGD została podpisana 23 lutego 2010 roku. Ostatnia umowa w tym zakresie została podpisana 8 lipca 2011 roku.

W ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w latach 2010-2014 LGD ogłosiła 18 naborów wniosków na łączną kwotę 10 358 022,49 zł. Do biura LGD podczas naborów wpłynęło 218 wniosków, z czego 145 zostało wybranych do dofinansowania. Kwota wyboru wniosków łącznie wyniosła 9 393 332,49 zł.

Ponadto Fundacja Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego w okresie 2007-2013 pozyskała dodatkowe środki na realizację następujących przedsięwzięć:

- Projekt pt. Promocja produktu lokalnego – Szlaku Piastowskiego – jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionu i przedsiębiorstw na obszarze LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Osi priorytetowej 5. Wzmacnianie konkurencyjności przedsiębiorstw, działania 5.5. Promocja i rozwój markowych produktów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007-2013 – wartość projektu: 19 999,95 zł;
- Projekt pt. Tacy Sami w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, 7. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji – wartość projektu: 49 255 zł.
- Projekt pt. Z internetem łatwiej, współfinansowany ze środków Gminy Mogilno – wartość projektu: 1 620 zł
- Projekt pt. Szlakiem Wojów Piastowskich, współfinansowany ze środków Powiatu Mogileńskiego – wartość projektu: 1 250 zł. Projekt Laureatem VII edycji konkursu o nagrodę Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego na najlepsze inicjatywy społeczne realizowane przez organizacje pozarządowe pn. „Rodzynki z pozarządówki”.

- Projekt pt. Geocaching łączy pokolenia, współfinansowany ze środków Województwa Kujawsko – Pomorskiego, wartość projektu: 3 640 zł.
- Projekt pt. Odkrywamy tajemnice lasu – biwak dla zuchów i harcerzy z Gminy Dąbrowa, współfinansowany ze środków Gminy Dąbrowa – wartość projektu: 2 500 zł.
- Projekt pt. Poznajemy Powiat Mogileński, współfinansowany ze środków Powiatu Mogileńskiego – wartość projektu: 922,50 zł.
- Projekt pt. „Zorganizowanie wyjazdu na spotkanie pt. Zasady funkcjonowania Inkubatora Przedsiębiorczości” – projekt współfinansowany ze środków Powiatu Mogileńskiego – wartość projektu 1600 zł.

W związku z wymogami, jakie przyniosła ze sobą perspektywa unijna na lata 2014-2020, w miejsce dotychczas funkcjonującej jako lokalnej grupy działania fundacji, powołane do życia zostało stowarzyszenie. Doświadczenia we wdrażaniu LSR z perspektywy unijnej na lata 2007-2013 zostały przeniesione z Fundacji „Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego” do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego poprzez zachowanie ciągłości zatrudnienia pracowników Biura LGD oraz członkostwo wielu tych samych osób zarówno w Fundacji, jak i w Stowarzyszeniu.

Wdrażanie podejścia Leader kontynuowane było przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego w perspektywie finansowej na lata 2014-2020 za pomocą instrumentu Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). 19 maja 2016 roku Stowarzyszenie podpisało z Województwem Kujawsko-Pomorskim z siedzibą w Toruniu, reprezentowanym przez Zarząd Województwa, umowę o warunkach i sposobie realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2014-2020. W dniu 6 lipca 2016 r. nastąpiło natomiast podpisanie umowy o przyznaniu pomocy w ramach poddziałania *Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji* w ramach działania *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER*. W okresie programowania 2014-2020 Stowarzyszenie w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, realizuje operacje w zakresie:

- a) rozwoju przedsiębiorczości do 2023r, poprzez przedsięwzięcia:
  - Podejmowanie działalności gospodarczej, w tym podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje,
  - Rozwój działalności gospodarczej, w tym podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje,
- b) poprawy atrakcyjności obszaru LGD do 2023r., poprzez przedsięwzięcia:
  - Budowę lub przebudowę ogólnodostępnych obiektów infrastruktury: turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej,
  - Zachowanie dziedzictwa lokalnego,
- c) rozwoju kapitału społecznego na obszarze LGD do 2023r., poprzez przedsięwzięcia:
  - Rozwój kapitału społecznego oraz podnoszenie wiedzy mieszkańców.

W ramach wdrażania PROW 2014-2020, w terminie do 31.05.2023r., ogłoszono razem 23 nabory wniosków. Do biura LGD wpłynęło łącznie 96 wniosków, które zostały poddane weryfikacji. Wartość przyznanych dotacji sięgnęła blisko 8 300 000,00 zł.

Dodatkowo LGD w swoim budżecie na lata 2014-2020 posiadała środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 4 924 632,08 zł. Do 31.05.2023r., Stowarzyszenie ogłosiło 2 nabory wniosków z zakresu *Działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej*. W odpowiedzi na ogłoszone nabory wpłynęło 5 wniosków. Wszystkie projekty w tym zakresie, które otrzymały dofinansowanie, zostały zrealizowane, a środki skonsumowane.

Począwszy od roku 2018, Stowarzyszenie z sukcesem realizuje projekt pn. "Wdrażanie Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego". Do 31.05.2023 r. LGD ogłosiła łącznie 9 naborów wniosków w ramach tego projektu, w zakresie

przedsięwzięcia *Działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym*. W odpowiedzi na ogłoszone konkursy do biura wpłynęły 34 wnioski. Grupą docelową są osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Głównym celem projektu jest poprawa sytuacji społeczno-zawodowej mieszkańców terenu objętego działaniem Stowarzyszenia. W oparciu o dane zebrane podczas tworzenia strategii (w tym analizy SWOT), na etapie tworzenia projektu, określone zostały główne problemy, z jakimi borykają się mieszkańcy obszaru: utrudniony dostęp do rynku pracy, niskie kwalifikacje, ubóstwo czy deficyt kompetencji społecznych. Projekt ma pomóc rozwiązać ich problemy i wrócić na właściwą ścieżkę. Realizacja projektu zakończy się 30.06.2023. Wartość całkowita projektu to ponad 2 100 000 zł, Stowarzyszenie otrzymało na jego realizację 1 998 653,20 zł z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 (RPO WK-P 2014-2020).

26 lutego 2018 r. LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego podpisało umowę partnerską dotyczącą projektu współpracy czterech partnerów z terenu województw kujawsko-pomorskiego oraz wielkopolskiego: Lokalna Grupa Działania Pałuki – Wspólna Sprawa ze Żnina, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli z Kruszwicy, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego z Mogilna oraz Stowarzyszenie „Dolina Wełny” z Wągrowca. Umowa o przyznanie pomocy została podpisana 13 czerwca 2019 r. Celem projektu współpracy pn. „Sąsiedzi wokół Pałuk i Kujaw” było wzmocnienie kapitału społecznego opartego o działania promocyjne z wykorzystaniem lokalnych zasobów poprzez promocję zasobów z terenu LGD będących stronami projektu z wykorzystaniem nowoutworzonego portalu internetowego oraz organizację wydarzeń promocyjnych i utworzenie nowoczesnego portalu internetowego czterech obszarów LGD na terenie województw wielkopolskiego i kujawsko-pomorskiego. Budżet projektu wyniósł 255 570,00 zł.

3 kwietnia 2023 r. Stowarzyszenie podpisało umowę na realizację projektu pn. „Akcja aktywizacja!”, dofinansowanego kwotą 425 000 zł ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, także pochodzących z RPO WK-P 2014-2020. Celem projektu, realizowanego od kwietnia do października 2023 r. jest aktywizacja i animacja 120 mieszkańców obszaru LGD poprzez zwiększenie dostępu do szeroko rozumianej kultury i różnych form aktywności. Grupa docelowa projektu to wszyscy mieszkańcy obszaru LGD w perspektywie finansowej 2014-2020, tj. gmin Dąbrowa, Jeziora Wielkie, Mogilno i Strzelno. Podczas trwania projektu realizowane są działania w ramach zadań Tworzenie i rozwój działalności mediotek – Centrum Aktywności Lokalnej oraz Animacja społeczności lokalnej – zadanie to polega na animacji społeczności lokalnej poprzez zaangażowanie lokalnie działających organizacji i stowarzyszeń z obszaru LGD. W ramach realizacji przedmiotowego zadania LGD współpracuje ze Stowarzyszeniami, Kołami Gospodyń Wiejskich, Ochotniczymi Strażami Pożarnymi oraz sołtysami, a także z klubami sportowymi. Korzyści z udziału w projekcie to m.in. zdobycie nowych umiejętności i wiedzy, rozwijanie talentów oraz pasji, zwiększenie dostępu do szeroko rozumianej kultury, integracja ze społecznością lokalną, aktywne spędzanie wolnego czasu oraz wzrost aktywności fizycznej.

Stowarzyszenie realizowało również mniejsze projekty. W kwietniu 2016 roku w ramach realizacji zadania publicznego, dofinansowanego kwotą 2 125,00 zł przez Powiat Mogileński, odbyło się *Forum Przedsiębiorczości Powiatu Mogileńskiego*. Celem projektu był rozwój przedsiębiorczości na terenie Powiatu Mogileńskiego w długoterminowej perspektywie. Forum było okazją dla lokalnych przedsiębiorców oraz osób fizycznych planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej do pozyskania informacji na temat wspierania przedsiębiorczości przez Powiatowy Urząd Pracy, na temat możliwości pozyskania różnych dotacji na rozpoczęcie lub rozwój prowadzonej działalności. Podczas spotkania zaprezentowano również instytucje i organizacje wspomagające przedsiębiorców na obszarze objętym LSR. Wydarzenie było także okazją do integracji lokalnych przedsiębiorców i mieszkańców, co z założenia przyniosło wymierne korzyści, takie jak powstanie nowych firm lub nawiązanie współpracy wśród lokalnych przedsiębiorców.

Latem i jesienią 2017 roku realizowane były działania na podstawie trójstronnej umowy zawartej w ramach projektu „Inicjuj z FIO bis”. Sygnatariuszami umowy było Stowarzyszenie Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych TŁOK, Lider grupy nieformalnej ks. Jacek Dziel oraz nasze Stowarzyszenie, działające w ramach projektu jako Patron. Celem zadania był wzrost aktywności fizycznej uczestników projektu, tj. 30 dzieci w wieku 7-17 lat, wzrost aktywności i integracji społecznej, a jego rezultatem było zaktywizowanie uczestników do działania na rzecz społeczności lokalnej. Wartość realizowanego projektu wyniosła 5 000,00 zł.

O działaniach LGD na rzecz rozwoju obszaru świadczy również porozumienie o współpracy na rzecz wspierania realizacji projektu pn. „Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej” oraz wspólnych przedsięwzięć mających na celu rozwój ekonomii społecznej na terenie subregionu nr 4, zawarte w dniu 6 marca 2017 r. Głównymi celami partnerstwa było inicjowanie tworzenia nowych przedsiębiorstw społecznych oraz wspieranie już istniejących podmiotów ekonomii społecznych i przedsiębiorstw społecznych, jak również wspieranie rozwoju ekonomii społecznej oraz wzmocnienie pozycji podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych na terenie subregionu nr 4.

Poza wskazanymi powyżej umowami, projektami i porozumieniami, Lokalna Grupa Działania, na podstawie umowy o przyznaniu pomocy z dnia 14 czerwca 2022 r., realizuje plan włączenia społeczności lokalnej w ramach działania *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER* w ramach poddziałania *Wsparcie przygotowawcze* objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Celem LGD jest bowiem wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

Warte podkreślenia jest to, że osoby zaangażowane w bieżącą realizację LSR, w szczególności członkowie Zarządu oraz pracownicy Biura LGD, w zdecydowanej większości są w strukturach LGD od co najmniej kilku lat. Prawidłowość funkcjonowania Zarządu potwierdzają nie tylko coroczne absolutoria przyjmowane jednogłośnie przez Walne Zebranie Członków, ale także piastowanie funkcji przez większość członków więcej niż przez jedną kadencję. W dniu 24 maja 2023 r. odbyły się wybory do Zarządu, Rady oraz Komisji Rewizyjnej. Spośród dotychczasowych siedmiu członków Zarządu, pięciu członków zostało wybranych ponownie i piastować będzie te same funkcje. Prezes Zarządu Jarosław Marek pełni swą funkcję od czerwca 2016 roku (członek – założyciel i Wiceprezes od lutego 2015 r.), Wiceprezes Małgorzata Żrałka od czerwca 2016 roku (członek – założyciel i Członek Zarządu od lutego 2015 r.), Wiceprezes Włodzimierz Jopek od lutego 2019 roku (członek – założyciel, Członek Zarządu od czerwca 2016 r.), Skarbnik Tadeusz Twarużek od lutego 2019 roku (członek – założyciel) oraz Członek Zarządu Jarosław Lorek od lutego 2019 roku (wcześniej Członek Rady). Dwóch członków – Piotr Lessnau oraz Olga Pawłowska - zostało wybranych na pierwszą kadencję. Nowi członkowie posiadają doświadczenie i niezbędną wiedzę w zakresie funkcjonowania LGD. Olga Pawłowska jest również wieloletnim pracownikiem Biura LGD (od 2014 roku, w tym od 2018 Kierownikiem Biura, a od 2024 r. Dyrektorem Biura). Pozostali pracownicy również legitymują się kilkuletnim doświadczeniem pracy w Biurze LGD (Nina Wojtaszewska-Nowak od 2017 roku, Marta Łapka od 2018 roku).

Wieloletnie doświadczenie LGD, jak i poszczególnych członków, w tym pracowników Biura LGD, w zakresie realizacji operacji w ramach podejścia LEADER i instrumentu Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS), stanowią ogromny potencjał i jednocześnie są gwarantem prawidłowego funkcjonowania LGD w kolejnych latach. Potwierdza to ocena funkcjonowania LGD oraz wdrażania LSR zawarta w raporcie z ewaluacji ex-post, wykonanej przed podmiot zewnętrzny. Wskazuje ona wyraźnie, że:

- 92% respondentów pozytywnie ocenia ogólne funkcjonowanie LGD (73% *bardzo dobrze*, 19% *dobrze*);
- średnio 94% respondentów pozytywnie ocenia funkcjonowanie Biura LGD (w czterech zakresach; średnio 73% *bardzo dobrze*, 21% *dobrze*);
- 100% respondentów wskazało, że pracownicy są mili i uprzejmi, udzielają rzetelnych informacji i porad, z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki i mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy (średnio 82% *zdecydowanie się zgadzam*, średnio 18% *raczej się zgadzam*).

O prawidłowości i celowości wdrażania LSR świadczy również fakt, że zgodnie z raportem z ewaluacji ex-post, 96% osób korzystających i starających się o wykorzystanie środków finansowych w ramach LSR uważa, że nabory wniosków wpisywały się w potrzeby mieszkańców (17% *idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców*, 79% w *większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców*). Ponadto większość ankietowanych twierdzi, że realizowane nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych (średnio 48,86% *zdecydowanie tak*, 34% *raczej tak*). Wnioskodawcy i beneficjenci środków dostępnych w LGD wskazali również, że środki przeznaczone na realizację LSR były wydatkowane efektywnie, rozsądnie i celowo, przynosząc korzyści lokalnym społecznościom (62% *zdecydowanie tak*, 33% *raczej tak*).

Raport ewaluacyjny wskazuje również, że LGD podjęła znaczący wysiłek w celu zapewnienia dostępu do aktualizacji wiedzy i informacji, zarówno dla pracowników biura, jak i członków organów LGD. Zakres szkoleń był duży, szkolenia dotyczyły zarówno kwestii merytorycznych związanych z realizacją LSR, jak i budowania szerszych kompetencji pracowników.

Praca LGD na rzecz rozwoju obszaru objętego LSR opiera się na wiedzy, doświadczeniu, a także na wypracowanej przez lata partnerstwa. Dalsze działania skupiać się będą na podtrzymaniu dotychczasowych osiągnięć w zakresie współpracy oraz na dotarciu do nowych interesariuszy. Należy pamiętać, że LGD jest partnerstwem, w którym wykorzystywany jest także potencjał partnerów – organizacji pozarządowych, grup nieformalnych, mieszkańców, przedsiębiorców oraz jednostek sektora finansów publicznych. Wspólny potencjał zostanie wykorzystany do sprawnej i efektywnej realizacji zadań LGD w ramach RLKS na lata 2023-2027.

3. Opis struktury LGD

W strukturze organizacyjnej Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego wyróżnić można następujące organy:

- 1) Walne Zebranie Członków,
- 2) Zarząd,
- 3) Komisja Rewizyjna,
- 4) Rada.

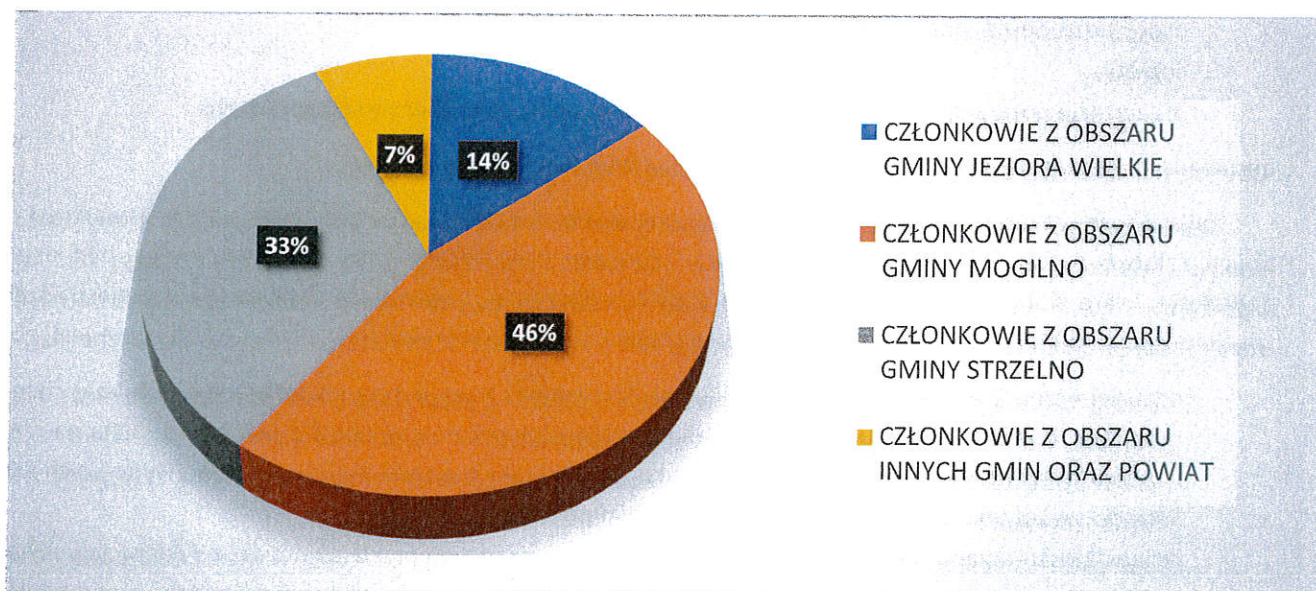
Najwyższym organem władzy Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków, podejmujące najważniejsze decyzje w zgodności ze Statutem. Główną kompetencją Zarządu jest kierowanie całokształtem działalności Stowarzyszenia oraz reprezentowanie go na zewnątrz. Komisja Rewizyjna jest organem kontroli wewnętrznej i jej głównym zadaniem jest kontrolowanie całokształtu działalności Stowarzyszenia oraz dokonywanie oceny tej działalności. Rada jest organem decyzyjnym, którego najistotniejszym zadaniem jest wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalanie kwoty wsparcia, zgodnie z zapisami ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

Na dzień 31 maja 2023 r. LGD liczy 70 członków zwyczajnych, będących przedstawicielami lokalnych interesów społeczno-gospodarczych, reprezentujących interesy sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego. Ich udział przedstawia się następująco:

Struktura członków LGD na dzień 31 maja 2023 r. pod względem reprezentacji gmin

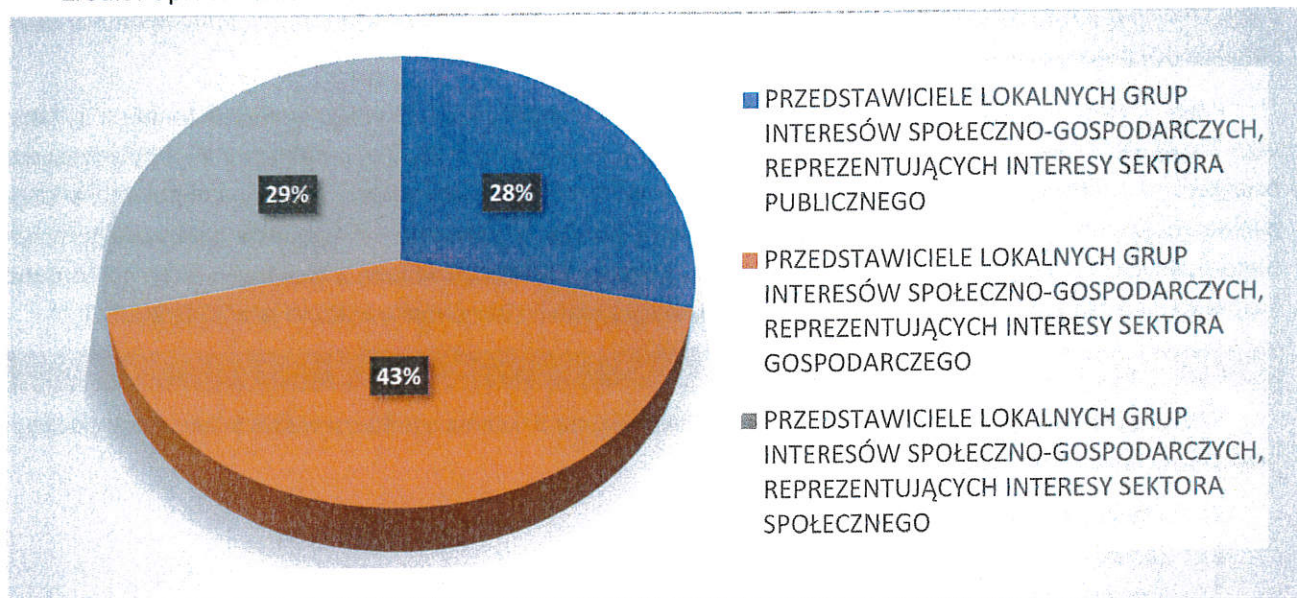
Źródło: Opracowanie własne

Struktura członków LGD na dzień 31 maja 2023 r. pod względem

reprezentacji lokalnych interesów społeczno-gospodarczych

Źródło: Opracowanie własne

W skład członków LGD wchodzi przedstawiciele lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych reprezentujących interesy wskazanych powyżej sektorów z każdej z gmin obszaru objętego LSR (co najmniej po jednym przedstawicielu odnośnej grupy interesu z każdej gminy).

W skład sektora publicznego wchodzi wszystkie gminy z obszaru LGD i ich jednostki organizacyjne oraz powiat. Sektor społeczny składa się z organizacji pozarządowych, parafii i mieszkańców. Sektor gospodarczy reprezentowany jest przez osoby i podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Skład członków LGD jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności.

Wśród członków Stowarzyszenia zidentyfikowana została grupa interesów władzy publicznej, do której należą przedstawiciele władz samorządowych, przedstawiciele samorządowych jednostek organizacyjnych, członkowie rad miejskich i zarządu powiatu, sołtysi. Nie zidentyfikowano innych grup interesu. Potencjalnymi grupami interesu, ze względu na przynależność do grup osób w niekorzystnej sytuacji są:

- dzieci i młodzież,
- seniorzy,
- osoby z niepełnosprawnością,
- osoby bezrobotne, poszukujące zatrudnienia,
- kobiety,
- organizacje pozarządowe (NGO), koła gospodyń wiejskich i ochotnicze straże pożarne.

Obecnie nie stwierdza się powiązań pomiędzy poszczególnymi osobami z ww. grup.

Stowarzyszenie charakteryzuje się inkluzywnym charakterem działalności, co przejawia się w otwartości na nowych członków oraz kadencyjnością organów. Członkami zwyczajnymi Stowarzyszenia mogą być osoby i podmioty, które złożą deklarację przystąpienia do Stowarzyszenia, zawierającą deklarację działania na rzecz rozwoju obszaru objętego LSR oraz na rzecz realizacji celów i zadań statutowych LGD. Ponadto konieczne jest, aby:

- osobą fizyczną oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą lub działalność rolniczą, chcąc przystąpić do LGD, była pełnoletnia, posiadała pełną zdolność do czynności prawnych, działała na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz wraz z deklaracją złożyła rekomendację członków zwyczajnych LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego w ilości minimum 4 osób,
- jednostka samorządu terytorialnego z wyłączeniem województwa przedstawi wraz z deklaracją uchwałę organu stanowiącego o przystąpieniu do Stowarzyszenia oraz wskaże osobę reprezentującą osobę prawną w Stowarzyszeniu,

- inna osoba prawna niż jednostka samorządu terytorialnego z wyłączeniem województwa (w tym jednostka organizacyjna jednostki samorządu terytorialnego) wraz z deklaracją przystąpienia, podpisaną przez osobę / osoby upoważnione do reprezentacji, złoży dokumentację potwierdzającą umocowanie do reprezentacji.

Zgodnie ze Statutem, przyjmowanie nowych członków leży w kompetencji Zarządu, co gwarantuje niezwłoczność przyjęcia zainteresowanych osób i podmiotów w grono członków LGD, bez konieczności zwoływania Walnego Zebrania Członków.

Zarząd, Rada oraz Komisja Rewizyjna powoływane są na kadencję wynoszącą 4 lata. Wybór następuje spośród nieograniczonej liczby kandydatów.

4. Informacja o składzie organu decyzyjnego

W LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego organem decyzyjnym, do którego właściwości należą zadania, o których mowa w art. 4 ust. 3 pkt 4 ustawy RLKS, tj. wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia. W skład Rady, zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia, wchodzi od 8 do 12 członków. Członkowie Rady nie mogą być równocześnie członkami Zarządu, Komisji Rewizyjnej ani pracownikami biura LGD.

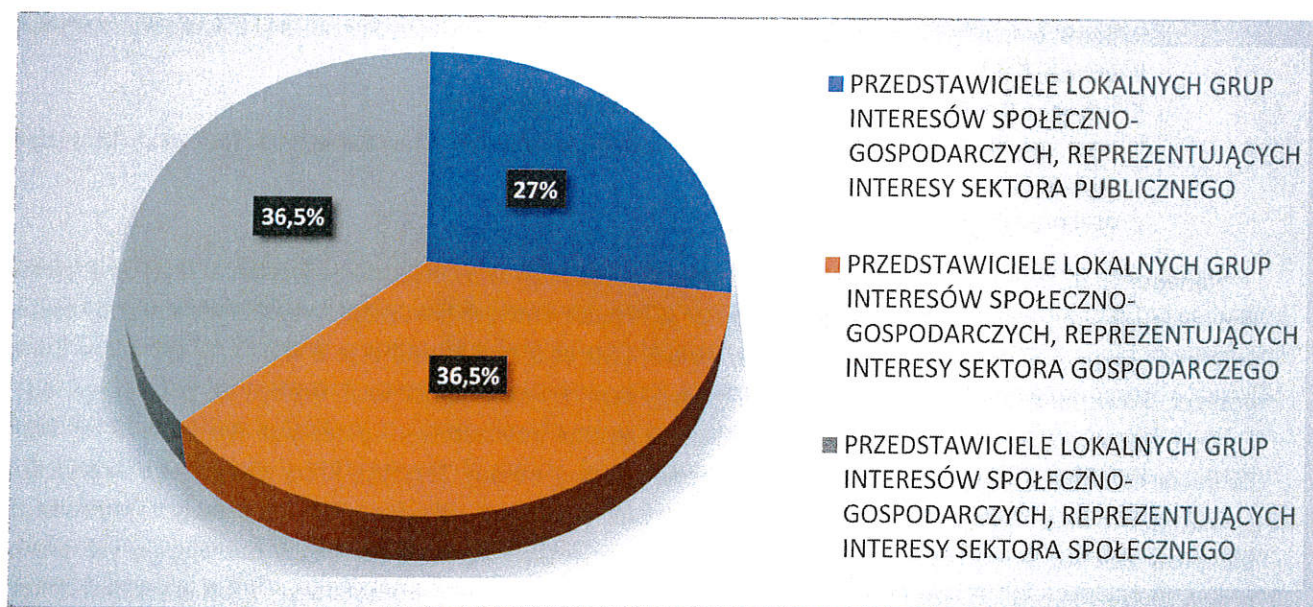
Wg stanu na dzień 31 maja 2023 r. Członkowie Rady są przedstawicielami lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych reprezentujących interesy sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego, przy czym żadna pojedyncza grupa interesu (w tym potencjalna) nie kontroluje procesu podejmowania decyzji:

- przedstawiciele lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych, reprezentujących interesy sektora publicznego, stanowiący jednocześnie jedyną zdiagnozowaną grupę interesów: 3 osoby;
- przedstawiciele lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych, reprezentujących interesy sektora społecznego: 4 osoby;
- przedstawiciele lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych, reprezentujących interesy sektora gospodarczego: 4 osoby.

Struktura członków Rady na dzień 31 maja 2023 r. pod względem reprezentacji lokalnych interesów społeczno-gospodarczych

Źródło: Opracowanie własne

W przypadku przedstawicieli sektora społecznego i gospodarczego członkowie Rady nie są ze sobą powiązani,

zatem nie stanowią zdiagnozowanej grupy interesu.

Skład organu decyzyjnego jest adekwatny do stwierdzonych grup interesariuszy LSR. Ponadto wskazany powyżej skład Rady jako organu decyzyjnego gwarantuje bezstronność w ocenie i wyborze operacji do dofinansowania. Dodatkowo, dla zapewnienia, że żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji,

przed przystąpieniem do oceny, każdy członek Rady podpisuje *Deklarację poufności i bezstronności*, zawierającą informację o ewentualnych wykluczeniach z oceny. Na podstawie złożonych deklaracji przygotowywany jest rejestr interesów członków Rady.

W składzie Rady 63,6 % jej członków legitymuje się doświadczeniem w procesie oceny i wyboru operacji w ramach naborów wniosków prowadzonych przez LGD w ramach perspektywy unijnej na lata 2014-2020. Pozostałe 36,4 % członków Rady jest beneficjentami środków wdrażanych przez Stowarzyszenie, co jest gwarantem posiadania odpowiedniej wiedzy i umiejętności prawidłowego oceniania i wyboru wniosków.

5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Członkowie Rady, będącej organem decyzyjnym Stowarzyszenia, biorą udział w posiedzeniach bezpośrednio i osobiście. Zabronione jest udzielanie przez członków Rady osobom trzecim pełnomocnictw w zakresie uczestnictwa w posiedzeniach i głosowaniach. Każdy członek Rady przed rozpoczęciem procesu oceny i wyboru operacji w ramach LSR składa deklarację poufności i bezstronności. Członek Rady, w stosunku, do którego zachodzi przynajmniej jedna okoliczność wyłączenia wymieniona w deklaracji poufności i bezstronności, w odniesieniu do ocenianego wniosku, jest wyłączony z oceny i głosowania nad tym wnioskiem. W celu identyfikowania powiązań członków Rady z wnioskodawcami, LGD prowadzi rejestr interesów członków Rady.

LGD, w celu prawidłowego funkcjonowania oraz rzetelnej realizacji LSR, zapewnia członkom organu decyzyjnego szkolenia, umożliwiające nabywanie lub poszerzanie wiedzy w zakresie niezbędnym do realizacji zadań wynikających z kompetencji przy wdrażaniu LSR.

Do oceny i wyboru operacji LGD stosuje: procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR, regulamin organu decyzyjnego, kryteria wyboru operacji wraz z procedurą ustalania kryteriów lub procedury wyboru i oceny grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów. Wskazane procedury oraz kryteria, publikowane są, po ich uchwaleniu i zatwierdzeniu, na stronie internetowej LGD (www.lgdsasiedzi.eu).

W celu zachowania przejrzystości i transparentności podejmowanych przez Radę decyzji, LGD podaje do publicznej wiadomości, w szczególności poprzez niezwłoczne zamieszczanie na stronie internetowej www.lgdsasiedzi.eu:

- listę członków Rady,
- Regulamin Pracy Rady,
- harmonogram naborów wniosków o wsparcie,
- ogłoszenia o naborze wniosków o wsparcie, przyczyniających się do realizacji LSR zgodnie z wymogami ustawy RLKS,
- informacje o unieważnieniu naborów wniosków o wsparcie,
- listy operacji spełniających warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR oraz listy operacji wybranych,
- protokoły z posiedzeń Rady.

Ponadto LSR, kryteria wyboru operacji i grantobiorców wraz z procedurą ustalania kryteriów podlegają konsultacjom społecznym. Projekt propozycji zmian w przedmiotowych dokumentach jest poddany pod konsultacje społeczne poprzez publikację na stronie internetowej LGD oraz pod konsultacje z Walnym Zebraniem Członków poprzez korespondencję elektroniczną. Minimalny czas trwania konsultacji wynosi 3 dni (licząc od dnia następującego po dniu opublikowania konsultacji na stronie internetowej i przesłania wiadomości do Walnego Zebrania Członków). Zgłoszone uwagi zostają poddane pod obrady Zarządu, który decyduje o przyjęciu bądź odrzuceniu uwag. Zarząd podejmuje w tej sprawie stosowną uchwałę. Przedmiotowych konsultacji nie przeprowadza się, jeśli zmiany w przedmiotowych dokumentach wynikają ze zmiany obowiązujących przepisów prawa i/lub z zaleceń lub wezwania Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego i/lub w sytuacji dokonania korekt technicznych. W przypadku podjęcia decyzji o dokonaniu zmian w dokumentach, Zarząd przekazuje je do akceptacji do Samorządu Województwa.

Opis mechanizmów oceny i wyboru operacji opisane są w rozdziale VII niniejszej strategii. Szczegółowe rozwiązania określone są przez wskazane powyżej procedury.

6. Mechanizmy w zakresie zarządzania

Zarządzanie to zestaw działań (obejmujących planowanie i podejmowanie decyzji, organizowanie, przewodzenie, tj. kierowanie ludźmi i kontrolowanie), skierowanych na zasoby organizacji (ludzkie, finansowe, rzeczowe i informacyjne) i wykonywanych z zamiarem osiągnięcia celów organizacji w sposób sprawny i skuteczny.¹ Powyższy mechanizm zarządzania, opierający się na wskazanych procesach i zasobach, stosowany jest w Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego w celu podtrzymywania prawidłowego działania oraz jak najskuteczniejszego osiągania założonych celów, wynikających z Lokalnej Strategii Rozwoju oraz opartych na analizie potrzeb mieszkańców, a także określeniu mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwoju obszaru objętego LSR. Teoretycznie wskazane działania następują kolejno po sobie, w praktyce jednak odbywają się równolegle. Zarząd LGD oraz pracownicy biura LGD wspólnie planują krótko- i długofalowe cele i określają optymalne sposoby ich osiągnięcia. W dalszej kolejności następuje proces organizowania, tj. grupowanie działań i zasobów, mających prowadzić do osiągnięcia wyznaczonych celów – konkretne działania przypisuje się konkretnym osobom, dysponującym określonymi zasobami. Zarząd Stowarzyszenia w stosunku do wszystkich pracowników, a także Dyrektor Biura LGD w stosunku do pracowników mu podległych, motywuje i zachęca do zaangażowania w powierzone obowiązki i działania na rzecz LGD, jak również mobilizuje do współpracy. Proces kontrolowania natomiast polega na obserwowaniu postępów, pojawiających się barier na drodze do osiągnięcia zaplanowanych celów. Zarząd i pracownicy na bieżąco monitorują i analizują sytuację i jej wpływ na założenia.

7. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Dokumentami wewnętrznymi, regulującymi funkcjonowanie LGD, są Statut, Regulamin Pracy Zarządu, Regulamin Pracy Rady, Regulamin Pracy Biura.

Dokument	Sposób uchwalenia i aktualizacji	Opis zawartości dokumentu
Statut	Uchwalanie Statutu i jego zmian należy do wyłącznej kompetencji Walnego Zebrania Członków.	<p>Statut stanowi podstawę funkcjonowania LGD. Dokument ten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa nazwę, siedzibę i teren działania LGD, ▪ określa cele i sposoby ich realizacji; ▪ wskazuje informacje o członkach (w tym rodzaje członkostwa, sposób nabycia i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa, prawa i obowiązki członków), ▪ informuje o władzach (w tym organach stowarzyszenia, ich kompetencji i kadencyjności, sposobie ich wyboru i uzupełniania składu), ▪ określa sposób podejmowania decyzji, czyli ważności uchwał, ▪ wskazuje źródła majątku, sposób reprezentowania stowarzyszenia, zasady wprowadzania zmian w statucie oraz sposób rozwiązania stowarzyszenia.
Regulamin Pracy Zarządu	Uchwalanie Regulaminu Pracy Zarządu i jego zmian należy do wyłącznej kompetencji Zarządu.	<p>Regulamin określa zasady i tryb działania Zarządu Stowarzyszenia, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zasady zwoływania, organizacji i przeprowadzania posiedzeń, ▪ możliwości otrzymywania wynagrodzenia przez Członków Zarządu, ▪ zasady podejmowania decyzji w trybie obiegowym, ▪ wskazuje sposób przygotowywania dokumentacji z posiedzeń Zarządu

¹ Podstawy zarządzania organizacjami, R.W. Griffin, 2008

<p>Regulamin Pracy Rady</p>	<p>Uchwalanie Regulaminu Pracy Rady i jego zmian należy do wyłącznej kompetencji Zarządu po procesie konsultacji społecznych oraz z Walnym Zebraniem Członków w sposób określony w Lokalnej Strategii Rozwoju.</p>	<p>Regulamin ten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa kompetencje Rady jako ciała decyzyjnego, <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje członków Rady i wskazuje ich obowiązki, ▪ precyzuje zasady uzupełniania składu Rady, <ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje zadania Przewodniczącego / Wiceprzewodniczących Rady, ▪ określa zasady przygotowywania i zwoływania posiedzeń Rady oraz szczegóły procedowania, ▪ wskazuje sposób przygotowywania dokumentacji z posiedzeń Rady, ▪ określa szczegółowe zasady dotyczące wyłączenia z oceny i wyboru operacji, ▪ określa zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji / projektów objętych grantem, <ul style="list-style-type: none"> ▪ odnosi się do procedury odwoławczej, ▪ określa zasady podejmowania uchwał w trybie obiegowym.
<p>Regulamin Pracy Biura</p>	<p>Uchwalanie Regulaminu Pracy Biura i jego zmian należy do wyłącznej kompetencji Zarządu.</p>	<p>Regulamin zawiera m.in.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ opis stanowisk, ▪ zasady zatrudniania pracowników, ▪ opis metody oceny jakości i efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa.

Źródło: Opracowanie własne

8. Udział lokalnych podmiotów i zaangażowanie społeczne w przygotowanie LSR

Udział lokalnych podmiotów i zaangażowanie społeczne w przygotowanie Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) jest niezwykle istotne dla skutecznego i zrównoważonego rozwoju danego obszaru. Kluczowe aspekty, jakie wzięto pod uwagę:

- konsultacje społeczne, które umożliwiły mieszkańcom, organizacjom pozarządowym, przedsiębiorcom i innym lokalnym interesariuszom udział w procesie tworzenia LSR, podczas których interesariusze mieli okazję wyrazić swoje opinie, pomysły i obawy; w ramach procesu konsultacyjnego m.in., odbywały się spotkania, prowadzone były badania ankietowe, dyskusji i inne form dialogu, które umożliwią wymianę pomysłów, opinii i oczekiwań. Uwzględniono także możliwość indywidualnego kontaktu i przekazywania opinii w formie pisemnej (szczegóły dotyczące partycypacji opisane zostały w rozdziale 3 niniejszej LSR);
- włączanie interesariuszy - zapewniono reprezentację różnych grup interesariuszy, takich jak przedstawiciele społeczności lokalnej, w tym ludzie młodzi i seniorzy, organizacje pozarządowe, biznes, instytucje publiczne, sołtysi, przedstawiciele kół gospodyń wiejskich oraz ochotniczych straży pożarnych i inne zainteresowane strony. Różnorodność grup pozwoliła na uwzględnienie szerokiego spektrum perspektyw i potrzeb;
- edukacja i informowanie - interesariuszom zapewniono odpowiednie informacje o celach, procesie tworzenia LSR oraz jego wpływie na lokalny rozwój. Dostarczono im zrozumiałych materiałów informacyjnych, takich jak raporty, analizy, prezentacje. Podczas spotkań omówiono także zagadnienia związane z rozwojem lokalnym i korzyściami wynikającymi z LSR;
- tworzenie partnerstw i współpraca – nawiązano partnerstwa z lokalnymi podmiotami, takimi jak samorządy lokalne, organizacje społeczne, przedsiębiorcy, instytucje kulturalne czy KGW i OSP. Wspólnie określono cele, priorytety i działania, które powinny być uwzględnione w LSR. Partnerstwa te mogą zapewnić różnorodne perspektywy i wiedzę, co przyczyni się do bardziej kompleksowego podejścia do rozwoju lokalnego;

- transparentność i odpowiedzialność - zachowano transparentność w procesie tworzenia LSR, informując uczestników o postępach, decyzjach i wynikach. Zapewniono również mechanizmy odpowiedzialności, aby monitorować realizację działań zgodnie z ustalonymi priorytetami. Regularna sprawozdawczość i ocena postępów pozwolą lokalnej społeczności na śledzenie wyników i skuteczność działań podejmowanych w ramach strategii;
- ocena i monitorowanie: ustalono mechanizmy oceny i monitoringu postępów w realizacji LSR. Umożliwi to interesariuszom śledzenie wyników, a także zapewni regularną sprawozdawczość i ewaluację, aby weryfikować postępy i wprowadzać ewentualne korekty.

Zaangażowanie społeczne to proces długoterminowy i wymaga ciągłej komunikacji i dialogu z lokalnymi podmiotami. Udział lokalnych podmiotów i społeczności jest kluczowe dla sukcesu LSR. Dążenie do szerokiego uczestnictwa i uwzględnienie różnorodnych perspektyw przyczyniło się do stworzenia strategii, która odzwierciedla rzeczywiste potrzeby i aspiracje mieszkańców, oraz umożliwi skuteczne działania na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR

1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru LSR

W celu zdiagnozowania problemów, występujących na obszarze objętym LSR, potrzeb mieszkańców oraz potencjałów obszaru wdrażania LSR:

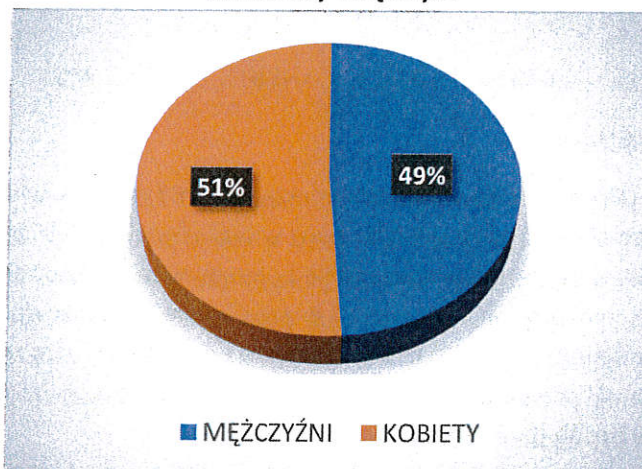
- dokonano analizy raportu z ewaluacji ex-post LSR na lata 2014-2020,
- zgromadzono i przeanalizowano dane statystyczne,
- przygotowano i przeprowadzono badania ankietowe, a następnie dokonano analizy ich wyników i wyciągnięto wnioski,
- przeprowadzono konsultacje społeczne (w punkcie konsultacyjnym oraz poprzez spotkania konsultacyjne), po czym przeanalizowano ich wyniki i sformułowano wnioski.

Zastosowane podczas analizy metody, w tym partycypacyjne, pozwoliły na znalezienie najważniejszych obszarów, na które może mieć wpływ LSR, a także na wyprowadzenie wniosków, w jaki sposób LGD może wpłynąć pozytywnie na niwelowanie zdiagnozowanych problemów społecznych.

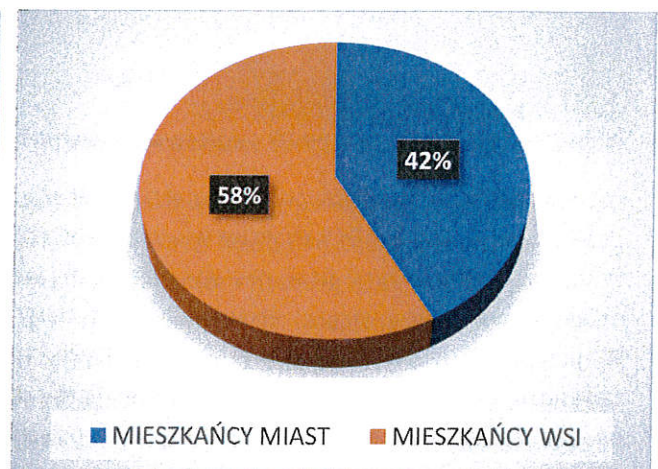
1.1. Demografia

Obszar Stowarzyszenia LGD Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego w 2020 roku zamieszkiwało 40 014 osób (20 463 kobiety i 19 551 mężczyzn), co stanowiło 1,97% ogólnej liczby ludności województwa kujawsko-pomorskiego. 57,76% mieszkańców obszaru objętego LSR zamieszkuje obszary wiejskie.

Liczba ludności obszaru LGD w podziale na kobiety i mężczyzn

Liczba ludności obszaru LGD w podziale na mieszkańców miast i wsi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

W latach 2016-2020 nastąpił spadek liczby ludności o 3,7% (o 1 545 osób), co oznacza, że procentowy spadek liczby ludności był większy niż przeciętnie w województwie (-1,1%). Z poniższego zestawienia i wykresu wynika, że stały trend zmniejszania się liczby mieszkańców występuje we wszystkich gminach obszaru objętego LSR. Jak wskazuje Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku - Strategia Przyspieszenia 2030+, od 2010 roku obserwowane jest stałe zmniejszanie się liczby ludności w województwie². Jednocześnie według prognozy demograficznej GUS tendencja ta będzie się utrzymywać, a nawet wzmacniać. Potwierdzają to również zapisy Strategii Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2030 roku, które podkreślają, że proces spadku liczby mieszkańców regionu będzie się pogłębiał i że w szczególności dotyczy to gmin położonych w południowej i wschodniej części regionu³.

² Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+, str. 12

³ Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2030 roku, str. 13-14

Zmiany liczby mieszkańców w wieku 0-24 lat w latach 2016-2020

	Liczba ludności					% zmiana liczby ludności w latach 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
Mieszkańców ogółem	41 559	41 442	41 198	41 019	40 014	-
Liczba dzieci w w wieku żłobkowym (0-2 lat)	1 146	1 188	1 210	1 203	1 233	-
Dzieci w wieku żłobkowym w ludności ogółem	2,76%	2,87%	2,94%	2,93%	3,08%	+0,32
Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat)	1 578	1 536	1 510	1 491	1 645	-
Dzieci w wieku przedszkolnym w ludności ogółem	3,80%	3,71%	3,67%	3,63%	4,11%	+0,31
Liczba dzieci w wieku szkolnym (7-15 lat)	3 789	3 801	3 790	3 823	3 834	-
Dzieci w wieku szkolnym w ludności ogółem	9,12%	9,17%	9,20%	9,32%	9,55%	+0,43
Liczba młodzieży (16-19 lat)	2 019	1 891	1 742	1 594	1 520	-
Młodzież w ludności ogółem	4,86%	4,56%	4,23%	3,89%	3,80%	- 1,06
Liczba młodych dorosłych (20-24 lata)	2 687	2 583	2 479	2 426	2 196	-
Młodzi dorośli w ludności ogółem	6,47%	6,23%	6,02%	5,91%	5,49%	-0,98

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Pod względem funkcjonalnych grup wieku, na obszarze LGD na koniec 2020 roku mieszkało 1 233 dzieci w wieku żłobkowym (0-2 lat), 1 645 dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat) oraz 3 834 dzieci w wieku szkolnym (7-15 lat). We wszystkich trzech grupach nastąpił nieznaczny wzrost, co sugeruje, że generalnie potrzeby w zakresie działań opiekuńczo-edukacyjnych, skierowanych do tych grup, nie powinny wykraczać poza obecnie diagnozowane. W przypadku nieco starszych grup wiekowych, tj. młodzieży (16-19 lat) i młodych dorosłych (20-24 lat) zaobserwować można dość znaczący spadek liczby osób. W przypadku młodzieży wynosi on 499 osób (tj. 1,06% ogółu mieszkańców), w przypadku młodych dorosłych 491 osób (tj. 0,98% ogółu mieszkańców).

Analizie warto poddać również dane dotyczące liczebności osób w wieku 6-24 lata (uczące się), które są potencjalnymi beneficjentami projektów realizowanych w ramach działania FEKP.07.02. *Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną*, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027.

Zmiany liczby mieszkańców w wieku 6-24 lat w latach 2016-2020

	Liczba ludności					zmiana liczby ludności w latach 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
Mieszkańców ogółem	41 559	41 442	41 198	41 019	40 014	1545 (-3,72%)
Liczba mieszkańców w wieku 6-24 lat	8 917	8 662	8 419	8 200	7 949	- 968
Liczba mieszkańców w wieku 6-24 lat w ludności ogółem	21,46%	20,90%	20,44%	19,99%	19,87%	-1,59%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

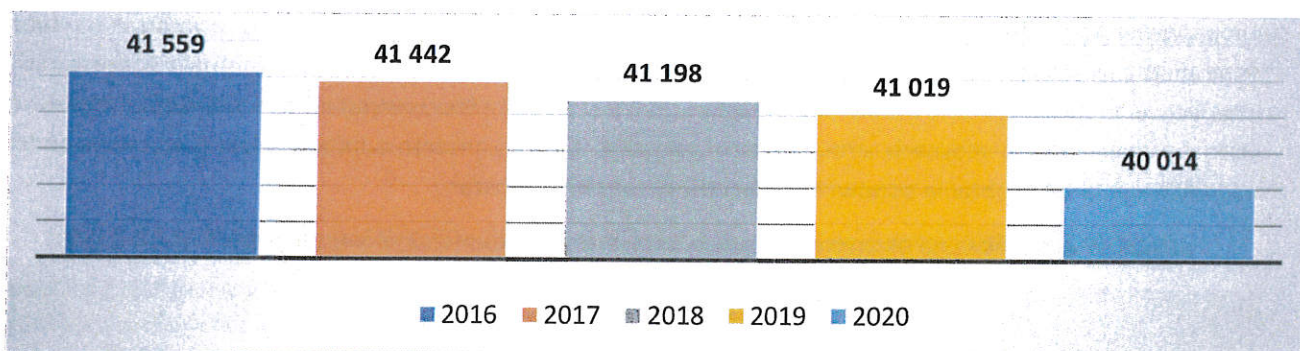
Powyższe dane wskazują, że grupa mieszkańców w wieku od 6 do 24 lat pomimo tego, że w latach 2016-2020 zmniejszyła się o 968 osób, tj. o 1,59% ogółu mieszkańców, to nadal jest to grupa bardzo liczna, stanowiąca niemal 20% ogółu osób zamieszkujących obszar LGD. Ponadto grupa liczebność tej grupy spada w tempie mniejszym, niż liczebność ogółu mieszkańców (spadek rzędu -3,72% w latach 2016-2020).

Zmiany liczby mieszkańców w latach 2016-2020

Jednostka terytorialna	Liczba ludności					Liczba ludności ogółem w latach 2016-2020	% zmiana liczby ludności w latach 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020		
Jeziora Wielkie	4 966	4 950	4 924	4 860	4 663	- 303	-6,1 %
Mogilno	24 864	24 768	24 625	24 574	24 232	-632	- 2,5 %
Strzelno	11 729	11 724	11 649	11 585	11 119	- 610	-5,2 %
Razem:	41 559	41 442	41 198	41 019	40 014	- 1 545	- 3,7 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

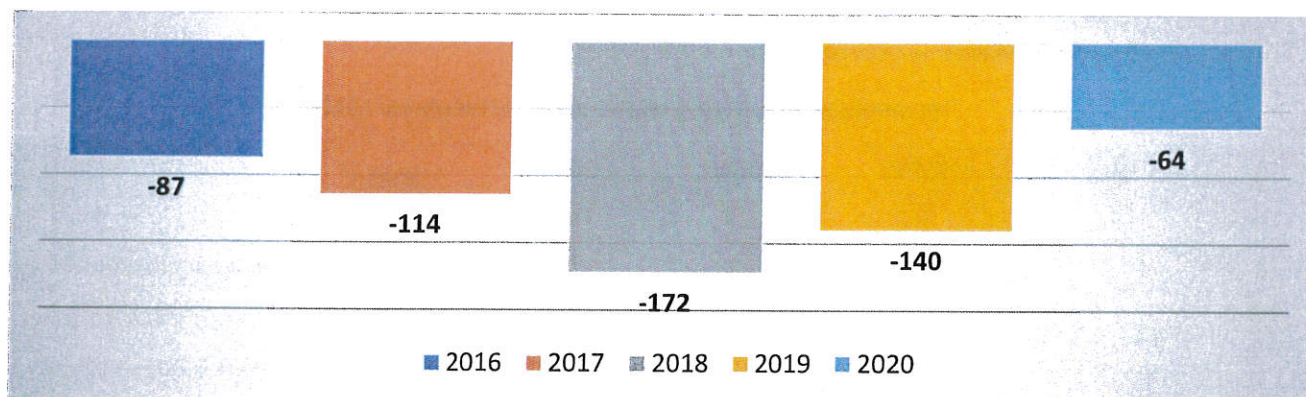
Zmiany liczby mieszkańców obszaru LGD w latach 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Równie niepokojącym, niekorzystnym dla obszaru objętego LSR, jest wskaźnik migracji wewnętrznych, określający różnicę liczby osób przybyłych w danym okresie do danej jednostki administracyjnej z innych miejscowości w kraju i liczby osób, które w tym okresie opuściły tę jednostkę przenosząc się do innych miejscowości (napływ-odpływ).

Saldo migracji wewnętrznych na obszarze LGD

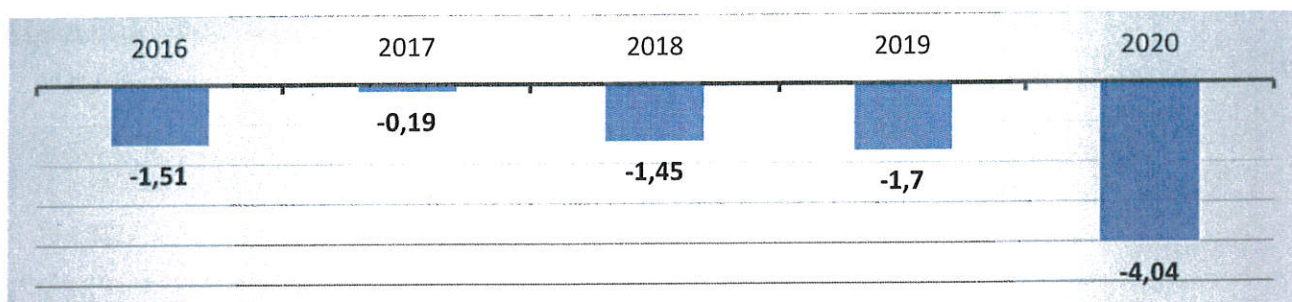
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Jak wskazuje wykres, obecnie obserwujemy złagodzenie trendu, jednakże saldo migracji niezmiennie jest ujemne, co świadczy o nieustannym odpływie mieszkańców. Zjawisko to spowodowane jest w dużej mierze odpływem ludzi

młodych, w szczególności w celach zarobkowych. Należy zatem zaplanować taką interwencję w ramach strategii, aby podnieść jakość życia mieszkańców, w szczególności poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości.

Kolejnym negatywnym zjawiskiem demograficznym, determinującym zmiany liczby ludności, a występującym na obszarze LSR, jest ujemny przyrost naturalny. Jego spadek jest widoczny również w województwie – wg danych wskazanych w Strategii Przyspieszenia 2030+, w latach 2014-2017 łączna utrata osób wyniosła 2,4 tys. osób.

Średni przyrost naturalny na obszarze LGD w latach 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

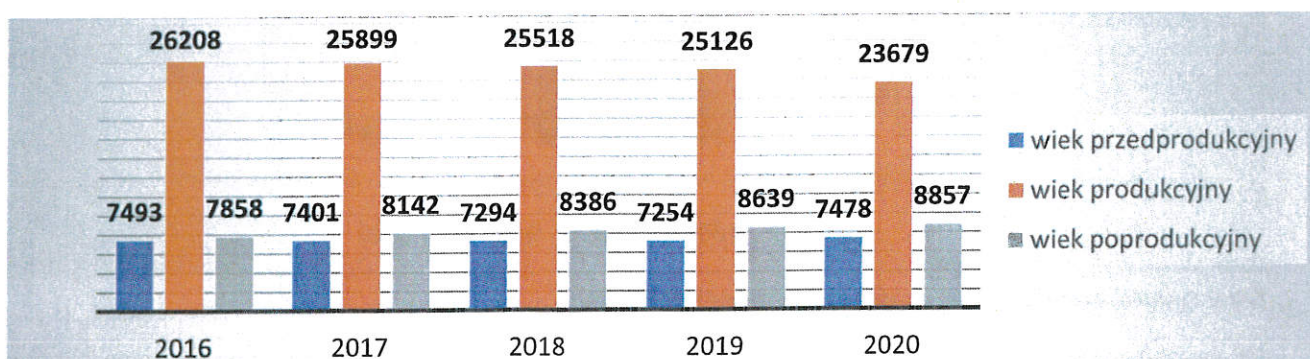
W związku z powyższym, analizując również inne dane statystyczne oraz posiłkując się opiniami lokalnego społeczeństwa, należy zastanowić się nad przyczynami zaistniałej sytuacji oraz znaleźć rozwiązanie, które wpłynie na poprawę wskaźników demograficznych, w szczególności salda migracji. Pozytywnego wpływu na sytuację demograficzną we wskazanym kontekście upatrywać można w realizacji niniejszej strategii, poprzez skierowanie jej interwencji na rozwiązywanie problemów zgłaszanych przez mieszkańców i wynikających z diagnozy, niwelowanie słabych i wzmocnienie mocnych stron obszaru objętego LSR, zaplanowanie odpowiedzi na kluczowe potrzeby mieszkańców, a także obranie odpowiednich kierunków rozwoju obszaru.

Ludność w podziale na ekonomiczne grupy wiekowe (w % ludności ogółem) na dzień 31.12.2020 r.

Gmina	wiek przedprodukcyjny	wiek produkcyjny	wiek poprodukcyjny
Jeziora Wielkie	18,7%	59,0%	22,30%
Mogilno	18,80%	59,25%	21,95%
Strzelno	18,41%	59,10%	22,49%
obszar LGD	18,65%	59,12%	22,23%
województwo	18,00%	59,90%	22,10%
kraj	18,20%	59,5%	22,30%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

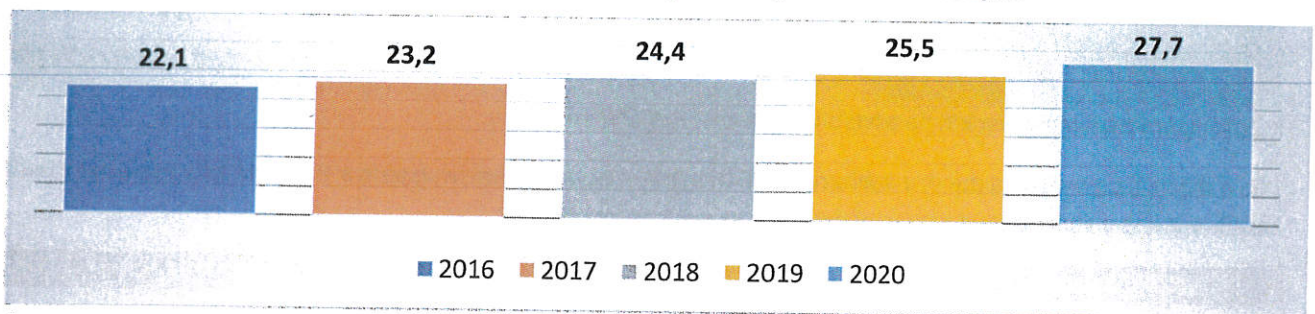
Ekonomiczna struktura wieku ludności na obszarze LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Z powyższych danych wynika, że w 2016 r. ok 63% mieszkańców obszaru objętego LSR stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, natomiast w roku 2020 odsetek ten wyniósł 59%. Na przestrzeni ostatnich lat udział tej grupy mieszkańców w ogólnej liczbie mieszkańców znacząco spadł. Jednocześnie nieznacznie wzrósł odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 18% w 2016 r. do 18,7% w 2020 r.), przy znaczącym wzroście odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym (z niecałych 19% w 2016 r. do ponad 22% w 2020 r.). Takie zmiany w strukturze wieku świadczą o wystąpieniu procesu starzenia się społeczeństwa. Istnienie tego zjawiska na obszarze LGD potwierdza również obserwacja wskaźnika *Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi*, którego zmiany ukazuje poniższy wykres.

Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Problemem wynikającym z tego niekorzystnego trendu demograficznego jest zapotrzebowanie na usługi dla starszych grup wiekowych. Potwierdzają to również wyniki badań ankietowych oraz konsultacji przeprowadzonych przez Stowarzyszenie. W związku z powyższym planowane jest wsparcie w tym zakresie w ramach niniejszej strategii. Poparte jest to obserwacją danych, wskazujących na to, że na obszarze LGD znacząco wzrasta udział osób w wieku 60+ w ogólnej liczbie mieszkańców, co przedstawia poniższa tabela.

Zmiany liczby mieszkańców w wieku 60+ w latach 2016-2020

	Liczba ludności					zmiana liczby ludności w latach 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
Mieszkańców ogółem	41 559	41 442	41 198	41 019	40 014	1545 (-3,72%)
Liczba mieszkańców w wieku 60+	13 239	13 808	14 159	14 673	14 954	+1 355
Liczba mieszkańców w wieku 60+ w ludności ogółem	31,86%	33,32%	34,37%	35,77%	37,37%	5,51%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Zauważalny jest wzrost liczby mieszkańców w wieku 60+ aż o 1 355 osób, tj. o 5,51% w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2016-2020. Jest to tym bardziej znaczący wzrost, że ogólna liczba mieszkańców w analogicznym okresie spadła o 3,72%.

Biorąc pod uwagę, że na obszarze LGD zwiększa się liczba osób w wieku 60+, należy przeanalizować także dostępne m.in. dla tej grupy formy wsparcia i aktywności. Przedstawia je poniższa tabela.

Formy wsparcia i aktywności m.in. seniorów – instytucje pomocy i integracji społecznej w latach 2016-2020

	Liczba ludności					Lokalizacja
	2016	2017	2018	2019	2020	
Środowiskowy Dom Samopomocy	1	1	1	1	1	gm. Strzelno

Centrum Integracji Społecznej	0	0	0	0	0	-
Klub Integracji Społecznej	1	1	1	1	1	gm. Jeziora Wielkie
Klub Seniora	3	3	3	3	3	gm. Jeziora Wielkie, gm. Mogilno, gm. Strzelno
Uniwersytet Trzeciego Wieku	1	1	1	2	2	gm. Mogilno, gm. Strzelno
Dom Pomocy Społecznej	1	1	1	1	1	gm. Jeziora Wielkie
Warsztat Terapii Zajęciowej	1	1	1	1	1	gm. Mogilno
Zakład Aktywności Zawodowej	1	1	1	1	1	gm. Jeziora Wielkie

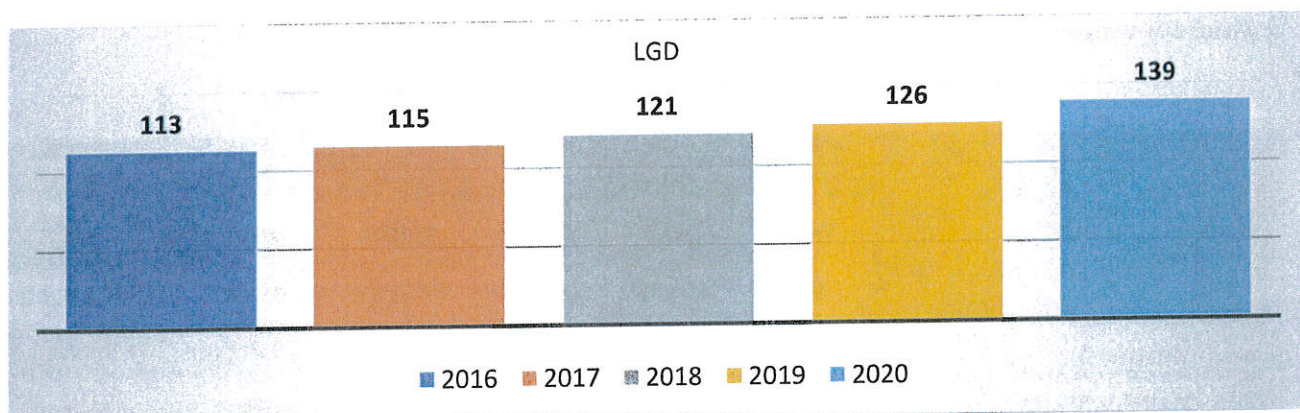
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ROPS w Toruniu

Jak wskazują powyższe dane, na obszarze LGD istnieje niewiele form wsparcia i aktywności seniorów, dlatego zasadnym jest wsparcie tej grupy wiekowej w ramach niniejszej LSR.

1.2. Gospodarka i rynek pracy

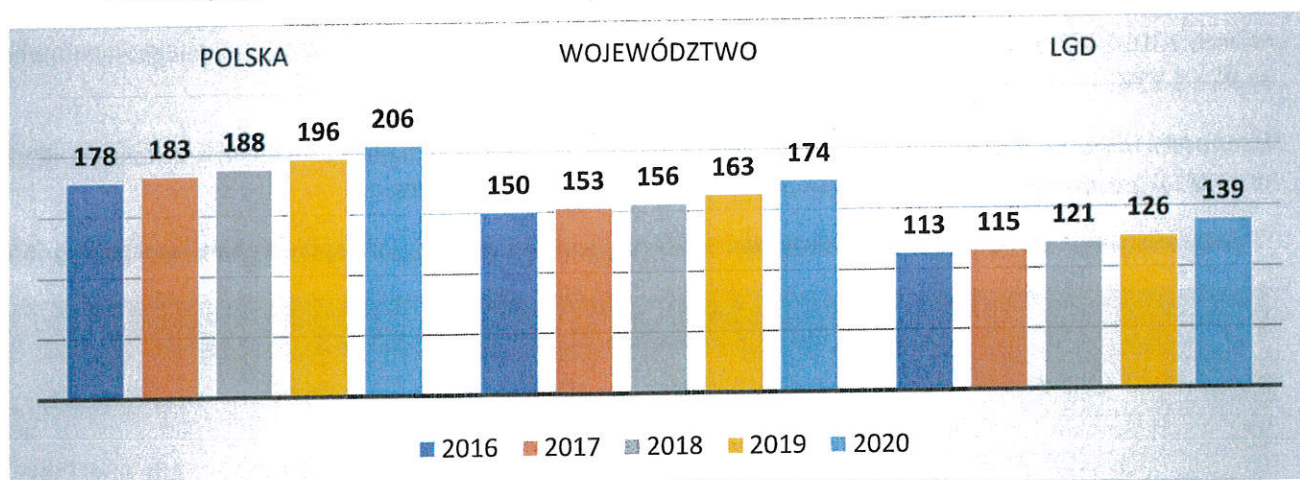
Na obszarze Stowarzyszenia w 2020 r. funkcjonowało 3 371 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, co stanowiło 1,6% wszystkich podmiotów działających w województwie kujawsko-pomorskim. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców dawało to stosunkowo niską wartość 84 podmiotów. Wartość ta stanowiła zaledwie 81,5% wartości wskaźnika dla całego regionu i 69% wartości dla kraju.

Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

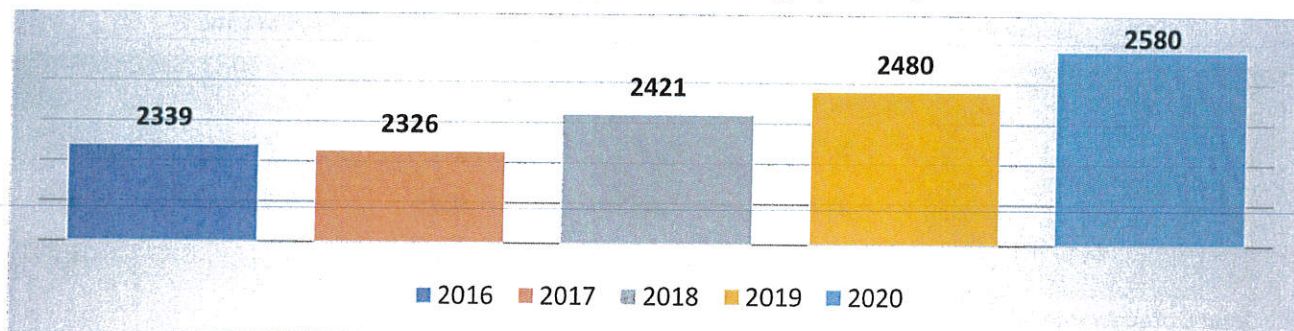
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze kraju, województwa i LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrosła od 2016 r. (2 339 osób) i w 2020 r. wynosiła 2 580. W przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących obszar LSR, wartość wynosząca 10,90 pozycjonowała obszar na jednym z niższych miejsc w województwie. Wartość ta była dużo niższa zarówno od średniej wojewódzkiej (12,80), jak i od średniej krajowej (14,70). Oznacza to, że w ramach LSR warto zaplanować interwencję zmierzającą do zwiększenia wartości przedmiotowego wskaźnika.

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na obszarze LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

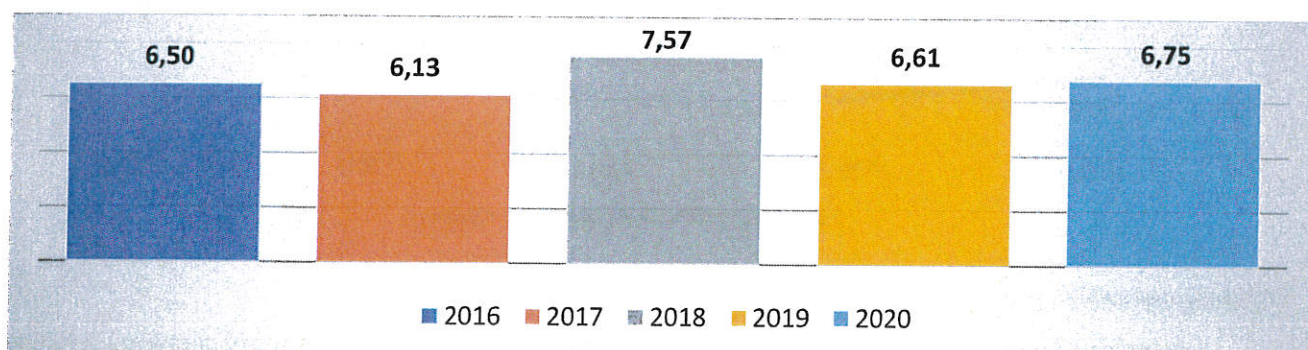
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego w 2020 roku liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wynosiła 270 (stanowiło to 1,73% wszystkich nowo zarejestrowanych podmiotów w województwie kujawsko-pomorskim). W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców obszaru dawało to wartość 6,77 nowych podmiotów, a wskaźnik ten był niższy zarówno od średniego wskaźnika dla województwa (7,73) jak i dla kraju (8,64). W okresie od 2016 do 2020 roku nastąpił niewielki wzrost wartości wskaźnika – o 0,25%, przy czym w trakcie całego analizowanego okresu zaobserwowano wahania tego wskaźnika. Jedyny wyraźny wzrost nastąpił między 2017 a 2018 rokiem, następnie zanotowano spadek wartości. Między 2019 a 2020 rokiem był to wzrost na poziomie 0,14%, a więc mimo panującej pandemii COVID-19, wartość wskaźnika była stabilna.

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców obszaru LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Na obszarze objętym LSR w latach 2016-2019 odnotowano generalnie spadek liczby wyrejestrowywanych podmiotów gospodarczych z systemu REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. W 2020 roku, podobnie jak na obszarach wszystkich LGD w regionie i podobnie jak przeciętnie w kraju, zauważa się większy spadek liczby wyrejestrowywanych podmiotów, co związane było w pewnym stopniu z ograniczaniem wykonywania czynności administracyjnych w początkowym okresie pandemii COVID-19.

Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców

	2016	2017	2018	2019	2020
obszar LGD	5,68	5,57	5,29	4,27	3,47
województwo	7,29	7,03	7,93	5,55	4,47
kraj	7,65	7,46	8,63	5,91	4,47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

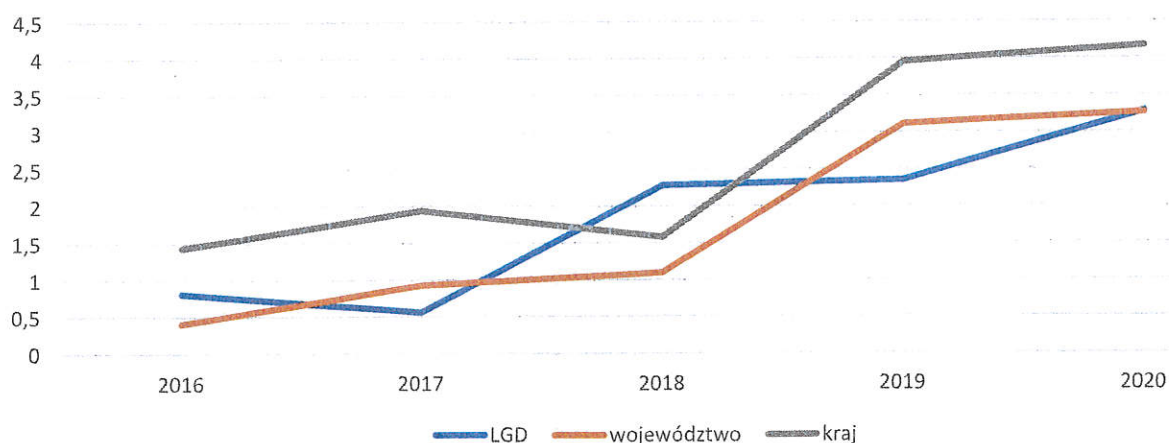
Opierając się na dwóch powyższych wskaźnikach, tj. liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców oraz liczbie wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców, obliczyć można przyrost 'netto' przedsiębiorstw, tzn. różnicę pomiędzy podmiotami zarejestrowanymi i wyrejestrowanymi. Skonstruowany w taki sposób wskaźnik jest powszechnie stosowany ze względu na możliwość wykorzystania do jego obliczenia danych zbieranych przez statystykę publiczną. Przyjmując, że przedsiębiorczość wyraża się poprzez powstawanie nowych podmiotów gospodarczych, możliwe jest dokonanie charakterystyki przedsiębiorczości w oparciu o dane statystyczne. Takie ujęcie zawęża w pewnym stopniu samą definicję zjawiska, ale na potrzeby niniejszej strategii jest adekwatne i wystarczające.

Przyrost netto przedsiębiorstw na obszarze LGD, w województwie i w kraju w latach 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
obszar LGD	0,82	0,56	2,28	2,34	3,28
województwo	0,41	0,93	1,1	3,11	3,26
kraj	1,44	1,94	1,59	3,96	4,17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Przyrost netto przedsiębiorstw na obszarze LGD, w województwie i w kraju w latach 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Jak wskazuje powyższy wykres, w ogólnym ujęciu wskaźnik przyrostu 'netto' przedsiębiorstw ma tendencję wzrostową. Na koniec roku 2020 wskaźnik ten na poziomie lokalnym (na obszarze LGD) i na poziomie województwa

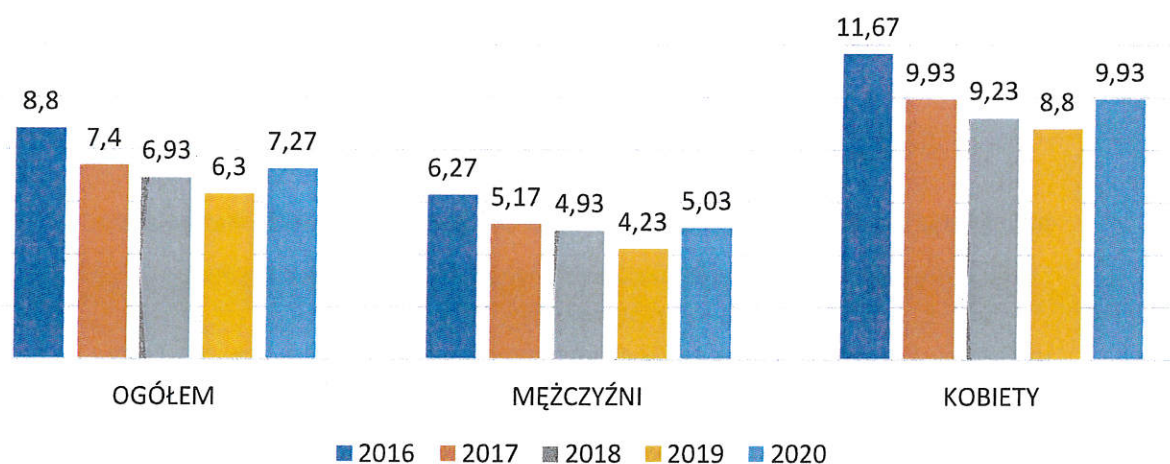
kujawsko-pomorskiego był niemalże identyczny (3,28 na obszarze objętym LSR i 3,26 w województwie), jednakże zauważalne jest, że jest niższy niż na poziomie krajowym. Wskazuje to na potrzebę wsparcia rozwoju przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR.

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości (wg liczby osób pracujących)

	2016	2017	2018	2019	2020
0-9 pracowników	2 913	2 920	3 001	3 098	3 220
10-49 pracowników	125	124	136	121	117
50-249 pracowników	32	34	32	32	31
250-999 pracowników	3	3	3	3	2
Razem:	3 073	3 081	3 172	3 255	3 371

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym ogółem i wg płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Jak wskazuje powyższy wykres, ogólny udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym systematycznie malał do roku 2019 włącznie, w roku 2020 wzrósł – prawdopodobnie w wyniku pandemii Covid-19. W 2020 r. wskaźnik ten na obszarze objętym LSR wyniósł 7,27%, przy wartości tego wskaźnika w województwie na poziomie 6,1% i na poziomie krajowym 4,6%. Zauważalne zatem jest to, że wskaźnik lokalny jest znacząco wyższy od regionalnego i krajowego, zatem w szczególności należy podjąć działania mające na celu rozwój przedsiębiorczości, wpływający na zmniejszenie liczby osób bezrobotnych.

Jednocześnie zauważyć można, że w strukturze bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym niezmiennie dominują kobiety – w 2020 roku było ich niemal dwa razy więcej, niż mężczyzn. Należy zatem przewidzieć dodatkowe wsparcie dla kobiet chcących podjąć zatrudnienie poprzez rozpoczęcie działalności gospodarczej, np. poprzez kryterium promujące w ramach lokalnych kryteriów wyboru.

Liczebność podmiotów gospodarki narodowej wg rejestru REGON w podziale na sekcje PKD

	Sekcja PKD	Liczebność
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	816
F	Budownictwo	601

C	Przetwórstwo przemysłowe	316
S i T	Pozostała działalność usługowa; gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	244
H	Transport i gospodarka magazynowa	221
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	188
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	168
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	153
P	Edukacja	140
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	89
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	86
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	80
N	Działalność w zakresie administrowania i działalność wspierająca	80
J	Informacja i komunikacja	63
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	59
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	34
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	13
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	5
B	Górnictwo i wydobywanie	1
Łącznie:		3 371

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Dane zebrane w BDL GUS wskazują, że najsilniej rozwinięta jest branża w ramach sekcji G (w szczególności dział 47 handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi – 454 podmioty; a także pozostałe działy: 45 – handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych – 192 podmioty; 46 – handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi – 170 podmiotów). Tuż za sekcją G plasuje się sekcja F, czyli budownictwo. Zgodnie z *Komentarzem do danych statystycznych i wybranych zagadnień*, przygotowanym przez UM WK-P, jest to typowe dla województwa kujawsko-pomorskiego, kraju oraz innych obszarów LGD w województwie. Przedmiotowy komentarz wskazuje również, że obszar LGD charakteryzuje się szczególnie dużym zaangażowaniem podmiotów w ramach niewielu działów i sekcji, co potwierdzają dane pozyskane z BDL GUS. W dalszej kolejności pod względem liczebności znajdują się sekcje C (Przetwórstwo przemysłowe), S i T (Pozostała działalność usługowa; gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby) oraz H (Transport i gospodarka magazynowa). Łączna liczba podmiotów w tych trzech sekcjach (791 podmiotów) jest mniejsza, niż liczba podmiotów w najliczebniejszej sekcji G.

Wśród pozostałych sekcji PKD, wskazanych w tabeli poniżej, w kontekście niniejszej strategii należy zwrócić uwagę na stosunkowo niewielką liczbę podmiotów w sekcji Q (Opieka zdrowotna i pomoc społeczna) – 168 podmiotów, sekcji P (Edukacja) – 140 podmiotów, sekcji I (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami

gastronomicznymi) – 80 podmiotów oraz sekcji R (Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją) – 59 podmiotów. W kontekście przeprowadzonej diagnozy potrzeb dane te potwierdzają, że należy wspierać rozwijanie działalności gospodarczej w zakresach objętych wskazanymi sekcjami klasyfikacji PKD.

1.3. Pomoc społeczna

Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na liczbę ludności na obszarze objętym LSR spadła w ostatnich latach o ponad 1/3. Liczba gospodarstw domowych objętych tym rodzajem pomocy zmalała w tym samym czasie o niespełna 16% - to wolniej niż w województwie kujawsko-pomorskim. Największy wpływ na tempo tego spadku ma największa z gmin obszaru, Mogilno, gdzie zamieszkuje ponad połowa rodzin objętych pomocą, a gdzie spadek liczby wspomaganych gospodarstw wyniósł jedynie 12,48%. Najbardziej dynamiczny spadek zasięgu korzystania z tej formy pomocy społecznej notowany jest w gminie Jeziora Wielkie, gdzie w ciągu ostatnich lat liczba beneficjentów spadła o ponad 32%.

Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego

	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Jeziora Wielkie	193	178	166	152	131
Gmina Mogilno	833	813	776	772	729
Gmina Strzelno	460	483	429	443	394
Obszar LGD	1 486	1 474	1 371	1 367	1 254
Województwo	75 492	70 864	64 998	61 088	55 996

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Zasięg korzystania z zasiłku rodzinnego na dzieci do 17. roku życia spada w obszarze objętym LSR w podobnym tempie jak w województwie kujawsko-pomorskim – spadki te wyniosły odpowiednio 31% i 32%. Wciąż jednak zasięg udzielanej pomocy jest wyższy od poziomu wojewódzkiego.

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej

	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Jeziora Wielkie	10,3%	9,4%	8,3%	7,3%	6,3%
Gmina Mogilno	8,3%	7,5%	7,1%	6,8%	6,5%
Gmina Strzelno	10,5%	9,9%	8,6%	8,8%	7,3%
Obszar LGD średnio	9,7%	8,93%	8%	7,63%	6,7%
Województwo	8,8%	8%	7,2%	6,6%	6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku wykazuje na obszarze objętym LSR stałą tendencję spadkową – od 2016 do 2020 roku spadł o ponad 22%. W tym samym czasie poziom wskaźnika w województwie o niecałe 20%. Pomimo faktu, że tendencja spadkowa na obszarze LGD jest wyraźniejsza, jednakże na koniec 2020 roku wartość wskaźnika na poziomie lokalnym była wyższa aż o 4,5%.

Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku

	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Jeziora Wielkie	46,6%	46,6%	43,4%	41,7%	37,7%
Gmina Mogilno	34,5%	33%	32,8%	29,9%	25,2%
Gmina Strzelno	39,0%	38,7%	38,2%	34,1%	30,1%
Obszar LGD	40,03%	39,43%	38,13%	35,23%	31,1%
Województwo	33%	33,1%	33,1%	30,9%	26,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Podsumowując, dane wskazują na ogólny spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej oraz zasięgu korzystania z zasiłku rodzinnego na obszarze LGD. Sugerują one poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców, ale wciąż jest widoczna potrzeba pomocy społecznej, zwłaszcza w niektórych obszarach. Warto zatem monitorować sytuację społeczną i podejmować działania mające na celu poprawę warunków życia i rozwoju ekonomicznego.

1.4. Aktywność społeczeństwa

Na obszarze LGD kapitał społeczny, rozumiany przez pryzmat działalności organizacji społecznych, stowarzyszeń i fundacji, jest rozwinięty na podobnym poziomie jak w całym województwie kujawsko-pomorskim. Przeliczając na 10 tysięcy mieszkańców, w obrębie gmin tego obszaru działa średnio 33,67 organizacji społecznych, a liczba ta konsekwentnie rośnie w ciągu ostatnich lat. Najmniejsza liczba organizacji społecznych w przeliczeniu na mieszkańca działa w gminie Mogilno, natomiast największa liczba występuje w gminie Jeziora Wielkie. To sugeruje różnice w aktywności społecznej i zaangażowaniu mieszkańców w poszczególnych gminach. Mogą istnieć czynniki lokalne, takie jak specyfika społeczno-kulturowa czy dostępność zasobów, które wpływają na zróżnicowanie tej liczby. Warto zauważyć, że rozwinięty kapitał społeczny, wyrażający się w aktywności organizacji społecznych, stowarzyszeń i fundacji, może mieć pozytywny wpływ na rozwój społeczności lokalnej. Działania tych organizacji mogą przyczyniać się do tworzenia więzi społecznych, inicjowania projektów rozwojowych oraz wspierania potrzeb lokalnych społeczności, dlatego należy udzielać im wsparcia, w tym także poprzez wdrażanie LSR.

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Jeziora Wielkie	36	38	41	43	43
Gmina Mogilno	25	27	26	26	27
Gmina Strzelno	26	27	27	30	31
Obszar LGD	29	30,67	31,33	33	33,67
Województwo	32	34	33	34	35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Formy organizacji aktywności społeczeństwa

	gm. Jeziora Wielkie	gm. Mogilno	gm. Strzelno	Obszar LGD
Fundacje w KRS	5	5	2	12
Stowarzyszenia w KRS	10	48	18	76
Stowarzyszenia zwykłe	0	3	4	7
Ochotnicze Straże Pożarne	4	10	6	20
Kluby Sportowe w KRS	0	3	1	4
Kluby Sportowe zwykłe	4	11	3	18
Uczniowskie Kluby Sportowe	2	4	3	9
Związki zawodowe	1	7	2	10
Kółka Rolnicze	8	24	0	32
Koła Gospodyń Wiejskich w ARiMR	4	7	8	19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KRS, KSR-G, KRKGW, BIP Starostwa Powiatowego w Mogilnie

Jak wskazuje powyższa tabela, wśród form organizacji aktywności społeczeństwa na obszarze LGD dominują Stowarzyszenia zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym, natomiast stowarzyszeń zwykłych jest tylko kilka. W dalszej kolejności po stowarzyszeniach pod względem liczebności plasują się kółka rolnicze, kluby sportowe, Ochotnicze Straże Pożarne, Koła Gospodyń Wiejskich (zarejestrowane w ARiMR), fundacje i związki zawodowe. W przypadku KGW można stwierdzić, że jest ich więcej, niż wykazuje to Krajowy Rejestr Kół Gospodyń Wiejskich, natomiast tylko część jest zarejestrowana. Spośród OSP po dwie jednostki z każdej gminy funkcjonują w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (łącznie 6), a przy 8 OSP stworzone zostały Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze.

Wśród wszystkich wymienionych organizacji tylko 2 posiadają status organizacji pożytku publicznego: Stowarzyszenie „Pomocna dłoń” ze Strzelna oraz Ochotnicza Straż Pożarna w Jeziorach Wielkich. Niski poziom organizacji pożytku publicznego może wskazywać na potrzebę dalszego rozwoju społeczności lokalnej. Może istnieć potrzeba większego zaangażowania mieszkańców, rozwijania aktywności społecznych i inicjatyw, które wpływają na jakość życia i dobrostan społeczności. Niewielka liczba organizacji pożytku publicznego nie oznacza także, że brakuje chętnych do działania i wsparcia społeczności. Może to być sygnał, że istnieje potencjał do rozwoju nowych organizacji i inicjatyw, które mogą skupić się na różnych obszarach potrzeb społecznych. W celu rozwinięcia działalności organizacji pożytku publicznego i wzmocnienia społeczności lokalnej, istotne jest zachęcanie do zaangażowania społecznego, wsparcie merytoryczne i finansowe dla organizacji pozarządowych oraz promowanie świadomości społecznej na temat korzyści płynących z takiej aktywności.

1.5. Opieka żłobkowa, wychowanie przedszkolne, edukacja podstawowa i ponadpodstawowa

Zgodnie z danymi Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej⁴ oraz pozyskanymi z BDL GUS, na terenie LGD, opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 organizowana była zarówno w formie żłobków, jak i klubów dziecięcych, których celem była pomoc rodzicom w godzeniu pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi. Usługę świadczyły 4 placówki (3 żłobki, w tym 1 zarządzany przez samorząd gminny oraz 1 klub dziecięcy, dla którego organem prowadzącym był podmiot prywatny). Opieka dostępna była jedynie w 2 miastach (Mogilno - żłobek i klub dziecięcy, Strzelno - 2 żłobki). Na terenie 1 z 3 gmin tworzących obszar LGD opieka instytucjonalna na dziećmi do lat 3 nie była w ogóle sprawowana. Liczba dostępnych miejsc w funkcjonujących placówkach była zróżnicowana (w zakresie od

⁴ Rejestr żłobków i klubów dziecięcych <https://dane.gov.pl>

25 do 48), podobnie jak obłożenie. Niemniej obecny poziom opieki nie jest jeszcze na satysfakcjonującym poziomie. Wobec tego wszelkie podejmowane działania powinny koncentrować się na wsparciu rozwoju opieki nie tylko w obszarach o niskim odsetku dzieci np. poprzez tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, czy organizacji opieki świadczonej przez dziennych opiekunów, ale i na dalszym rozwijaniu opieki w placówkach już istniejących (np. zwiększenie liczby dostępnych miejsc).

Jak wskazują dane pozyskane z Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych⁵ wychowanie przedszkolne na terenie LGD realizowane jest w 23 placówkach (w tym 3 specjalnych) obejmujących 13 przedszkoli oraz oddziały przedszkolne w 8 szkołach podstawowych (3 w gm. Mogilno, 3 w gm. Strzelno, 2 w gm. Jeziora Wielkie)⁶. Większość z nich to placówki publiczne (19 placówek).

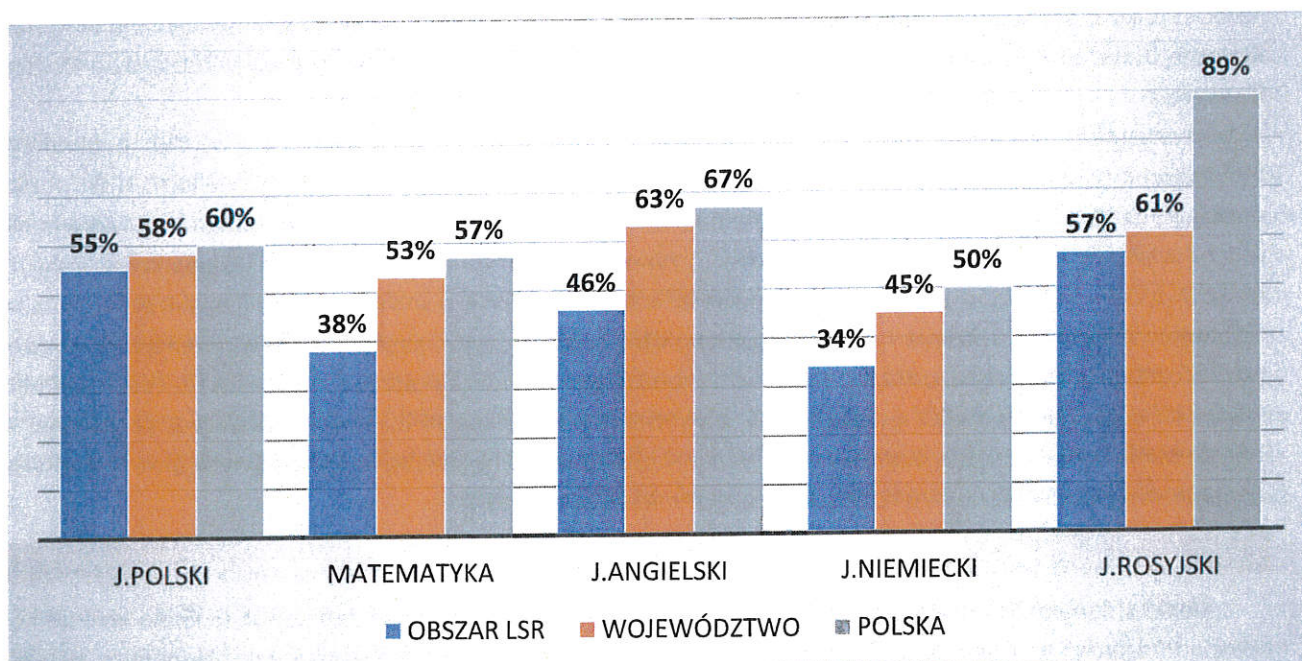
Według danych GUS w 2020 r. łącznie na terenie LGD z wychowania przedszkolnego korzystało 359 dzieci w wieku 6 lat, które objęte są obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym oraz 921 dzieci w wieku 3-5 lat.

Wyniki badań ankietowych, prowadzonych przez UM WK-P wskazują, że na terenie gminy Mogilno istnieją potrzeby dotyczące realizacji obiektu oraz zwiększenia liczby miejsc w istniejących placówkach wychowania przedszkolnego.

Według danych pozyskanych z Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych⁷ na obszarze LGD istnieje 19 publicznych szkół podstawowych. 5 z nich to szkoły specjalne, funkcjonujące na obszarze gmin Mogilno i Strzelno. Największa ilość szkół podstawowych zlokalizowana jest w gminie Mogilno – na obszarze miasta 3 placówki, na obszarze wiejskim – 9. Dane z BDL GUS wskazują, że w 2020 r. łącznie w szkołach podstawowych funkcjonujących na obszarze LGD uczyło się 3 102 uczniów, w tym 128 w szkołach specjalnych.

Wyniki egzaminów ósmoklasisty w 2020 roku były niższe niż średnie wyniki osiągnięte w województwie kujawsko-pomorskim i znacząco niższe od wyników na poziomie kraju. Obszar LGD charakteryzuje się zatem niską jakością kształcenia na poziomie podstawowym. Złą sytuację notuje się zwłaszcza w przypadku matematyki oraz języka niemieckiego.

Wyniki egzaminów ósmoklasisty w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z serwisu internetowego www.waszaedukacja.pl

⁵ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych <https://rspo.gov.pl>, dostęp z dnia 23.03.2022 r.

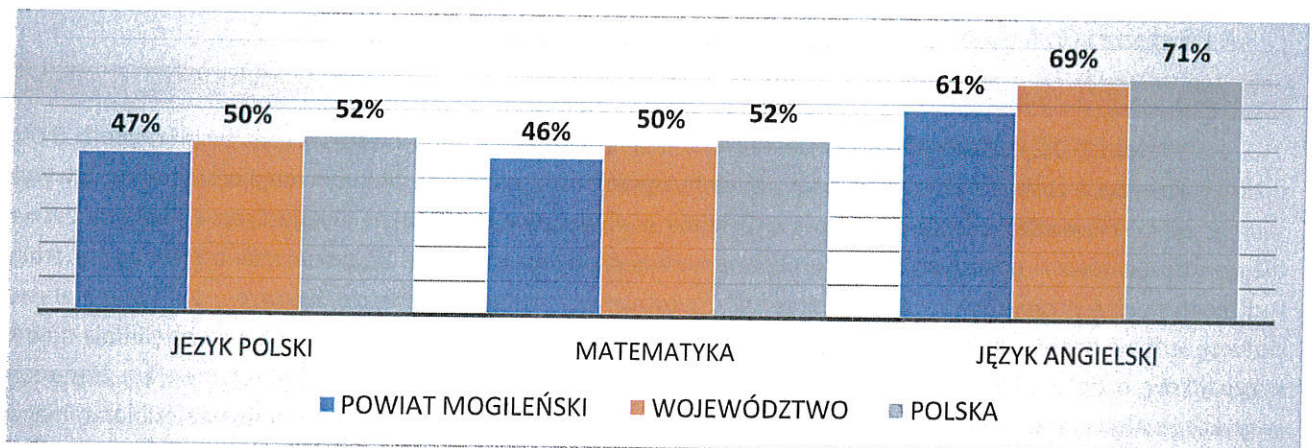
⁶ W przypadku oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych pamiętać należy, że w Rejestrze Szkół i Placówek Oświatowych nie ma informacji wskazujących czy oddział przedszkolny obejmuje jedynie grupy dzieci w wieku 6 lat (tzw. „zerówkę”) czy także grupy dla dzieci w wieku 3-5 lat.

⁷ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych <https://rspo.gov.pl>, dostęp z dnia 11.08.2022 r.

Jak wskazują dane pozyskane z Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych⁸ na terenie LGD jest 15 szkół ponadpodstawowych dla młodzieży obejmujących licea ogólnokształcące (3 szkoły), technika (4 szkoły) oraz szkoły branżowe I (7 szkół, w tym 4 szkoły specjalne) i II stopnia (1 szkoła). Zlokalizowane są w miastach - Mogilnie i Strzelnie, ale także w miejscowościach wiejskich Bielice i Szerzawy (gmina Mogilno). Wszystkie mają charakter publiczny.

Łącznie w szkołach ponadpodstawowych działających na terenie LGD uczy się 2 168 uczniów (w tym 84 w szkołach specjalnych). Największą grupę, podobnie jak w przypadku całego regionu, stanowią uczniowie techników – ich odsetek wynosi prawie 50%.⁹

Wyniki egzaminów maturalnych w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z serwisu internetowego www.waszaedukacja.pl oraz Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku

Ze względu na brak dostępu do danych w podziale na gminy, w analizie kształcenia ponadpodstawowego uwzględniono dane dotyczące całego powiatu mogileńskiego, którego znaczącą część stanowi obszar LGD. Warto przy tym wspomnieć, że dane te uwzględniają obszar gminy Dąbrowa, na którym nie funkcjonują żadne szkoły ponadpodstawowe.

Wyniki egzaminów maturalnych w 2020 roku, tak jak wyniki egzaminów ósmoklasisty, były niższe niż średnie wyniki osiągnięte w województwie kujawsko-pomorskim i znacząco niższe od wyników na poziomie kraju. Obszar LGD charakteryzuje się zatem również niską jakością kształcenia na poziomie ponadpodstawowym.

Odpowiedzią na problemy, które zarysowują się po dokonaniu analizy wyników kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego, zaplanowaną do wdrożenia przez LSR, jest możliwość tworzenia klubów młodzieżowych, mogących oferować wsparcie edukacyjne takie jak pomoc w odrabianiu lekcji, zajęcia dodatkowe czy warsztaty tematyczne. Ich celem ma być wzmocnienie umiejętności uczniów i zapewnienie im dodatkowego wsparcia w nauce. W klubach młodzieżowych można również organizować warsztaty i szkolenia dotyczące umiejętności uczenia się, technik nauki, zarządzania czasem, radzenia sobie ze stresem i innymi tematami związanymi z efektywną nauką. Te działania mogą wspomóc uczniom rozwijać ich umiejętności niezbędne do osiągnięcia lepszych wyników. Konieczność tworzenia nowych miejsc wsparcia dla dzieci i młodzieży poparta jest również ilością placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży – z badań ankietowych przeprowadzonych przez UM WK-P wynika bowiem, że na obszarze LGD w latach 2016-2020 istniało tylko jedno ognisko wychowawcze (przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Mogilnie), z którego z roku na rok korzystało coraz mniej osób (spadek z 33 w 2016 r. do 21 w 2020 r.). Ponadto w latach 2016-2018 funkcjonowała 1 świetlica środowiskowa (w Strzelnie), z której korzystało 10-13 osób). W latach 2019-2020 świetlica ta nie prowadziła już swojej działalności. Badanie ankietowe nie wykazało funkcjonowania w latach 2016-2020 klubów środowiskowych.

Z uwagi na zdiagnozowaną, systemowo utrzymującą się niską jakość kształcenia na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym na obszarze objętym LSR – potwierdzoną niższymi niż średnie w województwie i kraju

⁸ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych <https://rspo.gov.pl>, dostęp z dnia 11.08.2023 r.

⁹ Komentarz do danych statystycznych i wybranych zagadnień, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego (UM WK-P)

wynikami egzaminów ósmoklasisty i maturalnych – oraz ze względu na bardzo ograniczoną dostępność placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, należy uznać, że dzieci i młodzież z terenu LGD znajdują się w szczególnie niekorzystnej sytuacji edukacyjnej. Obszar ten charakteryzuje się deficytami w zakresie edukacyjnego kapitału społecznego, co w połączeniu z brakiem systemowego wsparcia pozaszkolnego utrudnia rozwój kompetencji uczniów i wyrównywanie szans edukacyjnych. W związku z powyższym, w kontekście realizacji projektów edukacyjnych, wszystkie osoby uczące się z obszaru LGD należy traktować jako znajdujące się w niekorzystnej sytuacji, zgodnie z podpunktem h) *inne przesłanki wynikające z diagnozy osób w niekorzystnej sytuacji ujętej w LSR* definicji wskaźnika *liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej*.

Na obszarze LGD nie funkcjonują placówki szkolnictwa wyższego.

1.6. Niepełnosprawność

W latach 2016-2020 na obszarze Stowarzyszenia rocznie około 1000 osób po 16. roku życia i około 100 osób do 16. roku życia zostało uznanych za osoby niepełnosprawne na podstawie prawomocnego orzeczenia lub wyroku sądu przez Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Bydgoszczy. Główną przyczyną niepełnosprawności u dorosłych były problemy z narządem ruchu (prawie 30% wszystkich przyczyn), natomiast u dzieci ponad 1/3 przypadków stanowiły całkowite zaburzenia rozwojowe. Warto zaznaczyć, że podane statystyki dotyczą jedynie osób, które otrzymały prawomocne orzeczenie o niepełnosprawności, a nie uwzględniają nowych przypadków osób z niepełnosprawnościami, które nie mają takiego orzeczenia, ale odczuwają ograniczenia w wykonywaniu czynności odpowiednich dla swojego wieku. Dlatego ważne jest podejmowanie działań mających na celu poprawę jakości życia i integrację społeczną osób z niepełnosprawnościami. Ze względu na powyższe, w kontekście realizacji LSR, osoby z niepełnosprawnościami zostały wskazane jako szczególnie istotna grupa, na której skupiać się będą działania mające na celu osiągnięcie celów strategii.

1.7. Dostęp do kultury

Informacje o niewystarczającym dostępie do kultury na obszarze objętym LSR są istotne i wskazują na potrzebę dalszego rozwoju i poprawy dostępności kulturalnej dla mieszkańców. Istnieje kilka przyczyn niewystarczającego dostępu do kultury. Po pierwsze – brak lub niewystarczająca ilość odpowiednich obiektów i miejsc kulturalnych na obszarze, takich jak teatry, kina, centra kultury czy sale koncertowe. Brak tych instytucji ogranicza możliwości organizacji różnorodnych wydarzeń i aktywności kulturalnych. Po drugie ograniczone zasoby finansowe wpływają na możliwość organizacji wydarzeń kulturalnych, a zatem ograniczają inicjatywy kulturalne. Ze względu na oddalenie od większych ośrodków miejskich mieszkańcy mają mniejszy wybór i dostęp do różnych form sztuki i kultury. W celu poprawy dostępu do kultury na obszarze gmin Jeziora Wielkie, Mogilno i Strzelno, mogą być podejmowane różne działania, takie jak rozwijanie infrastruktury kulturalnej, zwiększanie wsparcia finansowego dla instytucji kulturalnych, promocja różnorodnych form sztuki i kultury, oraz zwiększanie świadomości społecznej na temat korzyści płynących z udziału w życiu kulturalnym.

1.8. Infrastruktura rekreacyjna i turystyczna

Z badań ankietowych, przeprowadzonych w gminach z obszaru LSR przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego wynika, że najliczniejszą grupą obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LGD są boiska (sportowe, wielofunkcyjne i typu „Orlik 2012”). Z ogólnodostępnej wiedzy członków LGD wynika natomiast, że najliczniejsze są place zabaw, których nie wykazywano we wspomnianych powyżej badaniach ankietowych. Szczegółową liczbę poszczególnych obiektów, wskazanych przez ankietowanych przedstawicieli gmin, ukazuje poniższa tabela.

Obiekty rekreacyjne na obszarze LGD

gm. Jeziora Wielkie	gm. Mogilno	gm. Strzelno	Obszar LGD
---------------------	-------------	--------------	------------

Boiska (sportowe, wielofunkcyjne, typu „Orlik 2012”)	2	13	4	19
Sale gimnastyczne	0	7	1	8
Hale sportowe	0	2	1	3
Stadiony	0	2	1	3
Baseny kryte	0	1	0	1
Siłownie zewnętrzne	1	2	2	5
Lodowiska	0	1	0	1
Skateparki	0	0	0	0
Przystań wodne, mariny rzeczne	0	1	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych gmin z obszaru LSR, prowadzonych przez UM WK-P

Z wiedzy dostępnej w LGD wynika, że w powyższych danych nastąpiły 2 zmiany – powstała 1 hala sportowa w gm. Jeziora Wielkie, natomiast likwidacji uległa przystań wodna w gm. Mogilno. Łączna liczba wykazanych obiektów (bez uwzględnienia placów zabaw) wynosi zatem 41. Jest to ilość niewielka, biorąc pod uwagę fakt, że obszar LGD zamieszkuje ok 40 tys. mieszkańców. Ponadto, zgodnie z wynikami badań ankietowych, prowadzonych przez LGD, tylko 39% mieszkańców obszaru LGD uważa, że w ich gminie infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna jest dobra lub bardzo dobra (str. 22 LSR). Wśród 5 najważniejszych kierunków rozwoju aż 47,4% respondentów wskazało natomiast zwiększenie funkcji turystycznych i rekreacyjnych obszaru, w tym rozbudowę infrastruktury i oferty w zakresie aktywnego wypoczynku (str. 27 LSR). Powszechne są oczekiwania mieszkańców w zakresie przebudowy i unowocześnienia istniejącej infrastruktury rekreacyjnej, a także w zakresie stworzenia nowych obiektów, odpowiadających na potrzeby zarówno dzieci i młodzieży, osób młodych, dorosłych i seniorów.

W przypadku wyników badań ankietowych UM WK-P, odnoszących się do głównych atrakcji turystycznych, przedstawiciele gmin wskazali w większości zabytkowe obiekty sakralne (10 obiektów), 2 kąpieliska, 1 dwór, 1 park miejski z Amfiteatrem letnim i fontanną, 1 muzeum, 1 ścieżkę przyrodniczo-dydaktyczną, 1 ośrodek edukacji ekologicznej, 1 zabytkową linię kolejową (nieczynną) oraz bliżej nieokreślone ścieżki rekreacyjne i trasy piesze i rowerowe. Biorąc pod uwagę znaczne walory przyrodniczo-turystyczne obszaru LGD, widoczny jest niedostatek infrastruktury turystycznej, umożliwiającej turystom aktywny wypoczynek,

Oczekiwane przez mieszkańców obiekty infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej zostały uwzględnione w opisie przedsięwzięć w rozdziale VI. *Cele i wskaźniki* pkt. 3

2. Grupy docelowe istotne z punktu widzenia realizacji LSR

Po przeprowadzeniu głębokiej analizy danych zastanych, wyników badań ankietowych oraz na podstawie konsultacji społecznych, sformułowane zostały wyróżnione grupy szczególnie istotne z punktu widzenia LSR, w tym grupy w niekorzystnej sytuacji, dla których zostało zaplanowane dedykowane wsparcie.

2.1. Dzieci i młodzież

Uwaga! W przypadku działań prowadzonych w ramach PS WPR na lata 2023-2027 za dzieci i młodzież uznaje się osoby do 25 roku życia, natomiast w przypadku działań prowadzonych w ramach EFdKP na lata 2021-2027 za dzieci i młodzież uznaje się osoby do 24 roku życia.

Grupa ta została wyróżniona jako istotna z punktu widzenia realizacji LSR ze względu na następujące zdiagnozowane na obszarze objętym LSR problemy:

- ubóstwo,

- niska jakość kształcenia (zdiagnozowana na podstawie analizy wyników egzaminów ósmoklasistów),
- niewystarczający dostęp do kultury.

Badanie ankietowe pn. *Ankieta wspierająca opracowanie LSR* wskazało ponadto, że:

- aż 67,4% respondentów wskazało dzieci i młodzież jako grupę społeczną, która powinna szczególnie otrzymać wsparcie w ramach LSR;
- 41,5% respondentów wskazało, że jedną z pięciu kluczowych słabych stron obszaru jest niewystarczająca oferta zajęć dla dzieci i młodzieży;
- 36,3% respondentów wskazało także, że kluczową potrzebą w obszarze społecznym jest zapewnienie dzieciom i młodzieży zajęć dodatkowych (pozalekcyjnych);
- 34,8% respondentów twierdzi, że niewystarczające zaangażowanie i zaktywizowanie młodzieży stanowi zagrożenie dla rozwoju obszaru.

Dla tej grupy zaplanowano bezpośrednie wsparcie w ramach przedsięwzięcia P.3.3. Działania na rzecz włączenia społecznego dzieci i młodzieży, w ramach którego realizowane będzie *wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych, w ramach których możliwa jest realizacja różnorodnego obszaru tematycznego, uwzględniającego zainteresowania, zdolności, potrzeby, predyspozycje dzieci i młodzieży w tym zajęcia filmowe, muzyczne, artystyczne, sportowe, z robotyki, programowania, nt. lokalnej tożsamości i kultury, wsparcie edukacji społecznej i obywatelskiej dzieci i młodzieży m.in. poprzez realizację spotkań, warsztatów i wizyt studyjnych*. Realizacja tego przedsięwzięcia została wskazana przez aż 65,5% respondentów badania ankietowego pn. Wybór zakresu projektów dofinansowanych w ramach programu Europejski Fundusz Społeczny Plus. Pośrednie wsparcie dla dzieci i młodzieży w szczególności zapewni realizacja przedsięwzięcia P.1.1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i/lub kulturalnej i/lub turystycznej, a także realizacja celu C.2. Wzmocnienie kapitału społecznego, w szczególności poprzez aktywizację i integrację, ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięć P.2.3. Wsparcie cyfryzacji na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego oraz P.2.4. Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez wsparcie organizacji wydarzeń i inwestycje nieinfrastrukturalne.

Uzasadnieniem realizacji dla powyższych przedsięwzięć na rzecz ludzi młodych jest zapewnienie im możliwości rozwoju, wyrównywania szans w porównaniu do dzieci i młodzieży z dużych miast, zwiększenie dostępu do kultury i rekreacji.

2.2. Seniorzy

Seniorzy (osoby w wieku 60+) są grupą istotną dla realizacji LSR głównie ze względu m.in. na:

- proces starzenia się społeczeństwa,
- ubóstwo,
- niewystarczającą ofertę usług opiekuńczych,
- niewystarczający dostęp do kultury i rekreacji,
- konieczność zapewnienia wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- konieczność zapobiegania wykluczeniu społecznemu.

Badanie ankietowe pn. *Ankieta wspierająca opracowanie LSR* wskazało ponadto, że:

- 40,7% respondentów wskazało, że zagrożeniem dla rozwoju obszaru jest starzenie się społeczeństwa,
- 40% respondentów stwierdziło, że seniorzy są jedną z trzech grup społecznych, które powinny otrzymać szczególne wsparcie w ramach LSR,
- 34,1% respondentów wskazało, że wsparcie seniorów jest jedną z trzech kluczowych potrzeb w obszarze społecznym,
- 16,3% respondentów stwierdziło, że jedną z trzech kluczowych potrzeb w obszarze społecznym jest wsparcie usług opiekuńczych

- 15,6% respondentów wskazało, że na obszarze objętym LSR jest niewystarczająca ilość placówek opieki nad seniorami oraz niewystarczająca ilość usług opiekuńczych dla seniorów,
- 17,8% respondentów stwierdziło, że jest niewystarczająca oferta zajęć dla seniorów.

Dla seniorów zaplanowano bezpośrednie wsparcie w ramach przedsięwzięcia P.3.4. Działania na rzecz włączenia społecznego seniorów, w ramach którego prowadzone będą działania na rzecz integracji seniorów, pozwalające uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym: a. tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora; b. funkcjonowanie uniwersytetów trzeciego wieku; c. zajęcia aktywizacyjne w gospodarstwach opiekuńczych; d. uzupełniająco, w ramach klubów seniora oraz gospodarstw opiekuńczych: inne działania mające na celu wsparcie i integrację osób starszych, uwzględniające udział rodziny i całego środowiska w tworzeniu lokalnych sieci integracji i samopomocy. Realizacja tego przedsięwzięcia została wskazana przez aż 83,7% respondentów badania ankietowego pn. Wybór zakresu projektów dofinansowanych w ramach programu Europejski Fundusz Społeczny Plus. Natomiast wsparcie pośrednie zapewnione zostanie w szczególności przez przedsięwzięcia P.3.1. Rozwój infrastruktury na rzecz włączenia społecznego, P.3.2. Rozwój przedsiębiorczości na rzecz włączenia społecznego, ale również P.1.1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i/lub kulturalnej i/lub turystycznej, P.2.1. Rozwój infrastruktury na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego, P.2.3. Wsparcie cyfryzacji na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego czy P.2.4. Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez wsparcie organizacji wydarzeń i inwestycje nieinfrastrukturalne.

Uzasadnieniem realizacji dla powyższych przedsięwzięć na rzecz seniorów jest zapewnienie im dostępu do usług skierowanych na realizację ich potrzeb, możliwości włączenia społecznego, aktywizacji i integracji oraz zwiększenie dostępu do kultury i rekreacji.

2.3. Osoby z niepełnosprawnością

Osoby z niepełnosprawnością, a w konsekwencji również ich opiekunowie, borykają się z problemami pozwalającymi na uznanie tej grupy za grupę docelową szczególnie istotną z punktu widzenia realizacji LSR. Głównie są to:

- ubóstwo,
- niewystarczająca oferta usług opiekuńczych, zdrowotnych
- niska jakość życia,
- niedostosowana do potrzeb infrastruktura,
- problemy ze znalezieniem zatrudnienia,
- izolacja od społeczeństwa.

Badanie ankietowe pn. *Ankieta wspierająca opracowanie LSR* wskazało ponadto, że:

- 45,2% respondentów stwierdziło, że osoby z niepełnosprawnością są jedną z trzech grup społecznych, które powinny otrzymać szczególne wsparcie w ramach LSR,
- 20% respondentów wskazało, że na obszarze objętym LSR jest niewystarczająca ilość placówek opieki nad osobami z niepełnosprawnością,
- 16,3% respondentów wskazało, że wśród trzech kluczowych potrzeb mieszkańców jest wsparcie usług opiekuńczych.

Dla osób z niepełnosprawnością zaplanowano bezpośrednie wsparcie w ramach przedsięwzięcia P.3.1. Rozwój infrastruktury na rzecz włączenia społecznego oraz P.3.2. Rozwój przedsiębiorczości na rzecz włączenia społecznego. Działania w zakresie wskazanych przedsięwzięć przyczynią się również do podniesienia jakości życia opiekunów osób z niepełnosprawnością. Pośrednie wsparcie dla tej grupy wynikać będzie w szczególności z realizacji przedsięwzięć realizujących cel C.2. Wzmocnienie kapitału społecznego, w szczególności poprzez aktywizację i integrację.

Uzasadnieniem realizacji dla powyższych przedsięwzięć na rzecz osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie im dostępu do usług skierowanych na realizację ich potrzeb, możliwości włączenia społecznego,

aktywizacji i integracji oraz zwiększenie dostępu do kultury i rekreacji – tak, jak w przypadku grupy senioralnej, która również często doświadcza niepełnosprawności.

2.4. Osoby bezrobotne, poszukujące zatrudnienia

Jako osoby bezrobotne wskazuje się osoby pozostające bez pracy, zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Mogilnie, gotowe do podjęcia pracy i aktywnie jej poszukujące. Stanowią oni grono potencjalnych beneficjentów przedsięwzięć skierowanych bezpośrednio do tej grupy, tj. P.1.2. Rozwój przedsiębiorczości na rzecz rekreacji i/lub kultury i/lub turystyki, P.2.2. Rozwój przedsiębiorczości na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego, P.3.2. Rozwój przedsiębiorczości na rzecz włączenia społecznego. Pośrednie wsparcie zostanie zapewnione tej grupie poprzez działania zmierzające do zrealizowania celu C.2. Wzmocnienie kapitału społecznego, w szczególności poprzez aktywizację i integrację.

Osoby bezrobotne wskazane zostały jako grupa docelowa szczególnie istotna z punktu widzenia LSR ze względu na:

- niewystarczającą ilość miejsc pracy na obszarze objętym LSR,
- niski status materialny,
- wyłączenie z życia społecznego.

Badanie ankietowe pn. *Ankieta wspierająca opracowanie LSR* wskazało ponadto, że:

- 13,3% respondentów wskazało, że wśród pięciu słabych stron obszaru znajduje się niski poziom przedsiębiorczości, a 11,9% wysoki stopień bezrobocia;
- 48,1% respondentów stwierdziło, że wśród pięciu głównych kierunków rozwoju obszaru należy wskazać rozwój przedsiębiorczości lokalnej,
- 23% respondentów wskazało, że osoby bezrobotne są jedną z trzech grup społecznych, które szczególnie powinny uzyskać wsparcie w ramach LSR.

Uzasadnieniem realizacji dla wskazanych przedsięwzięć, których grupą docelową w dużej mierze są osoby bezrobotne, jest zwiększenie dostępności miejsc pracy, wzrost przedsiębiorczości, podniesienie jakości życia.

2.5. Kobiety

Kobiety są grupą docelową, która nie została wprost wskazana w badaniu ankietowym pn. *Ankieta wspierająca opracowanie LSR* jako grupa priorytetowa, dla której należy przewidzieć szczególne wsparcie w LSR. Jednakże analiza danych statystycznych wskazuje, że kobiety są grupą dominującą wśród osób bezrobotnych. Również konsultacje społeczne wskazują, że należy mieć na uwadze wsparcie kobiet, zwłaszcza powracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka. W związku z faktem, że pośrednio wszystkie zaplanowane do realizacji w ramach LSR przedsięwzięcia mogą być skierowane do kobiet, a nie przewidziano dla nich wsparcia bezpośredniego, LGD przewiduje zastosowanie w lokalnych kryteriach wyboru w ramach przedsięwzięć związanych z przedsiębiorczością zastosowanie kryterium premiującego dla tej właśnie grupy.

2.6. NGO, KGW, OSP

Zgodnie z wynikami ewaluacji ex-post, opisanymi w dokumencie pn. *Ewaluacja zewnętrzna realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 dla Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Sąsiedzi wokół Szlaku Piastowskiego*, samorządy lokalne mają do dyspozycji urzędu wykwalifikowanych pracowników oraz dysponują stosunkowo stabilnymi budżetami. Organizacje pozarządowe (w tym KGW i OSP) nie mają tych atutów, ale zdecydowanie wyróżniają się z inicjatywą i rozumieniem oddolnych oczekiwań mieszkańców. Niestety, z uwagi na brak grantów z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w LSR na ten okres programowania, organizacje pozarządowe widziały w LGD partnera tylko w ograniczonym zakresie. Środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 były ściśle ukierunkowane na rezultaty i nie pozwalały na uwzględnienie w projektach rozwoju samych NGO. Rekomendacją dla LGD w tym zakresie jest skierowanie wysiłków na aktywizację i wzmocnienie roli organizacji pozarządowych.

Ponadto badanie ankietowe pn. *Ankieta wspierająca opracowanie LSR* wskazało, że:

- 25,9% respondentów wskazało, że jedną z pięciu mocnych stron obszaru LGD jest duża aktywność organizacji pozarządowych, a 11,9% respondentów wskazało, że jest nią duża aktywność grup nieformalnych;
- 41,5% respondentów wskazało, że wśród trzech kluczowych potrzeb w obszarze społecznym jest wsparcie organizacji pozarządowych, a 38,5% wskazało, że jest to rozwój lokalnych organizacji mieszkańców (LGD, OSP, KGW, UTW itp.);
- 37,8% respondentów wskazało, że wśród pięciu kierunków rozwoju obszaru najważniejsze jest wspieranie rozwoju lokalnych organizacji społecznych i inicjatyw obywatelskich.

LGD uwzględniła rekomendacje raportu ewaluacyjnego, wyników badań ankietowych oraz wyniki spotkań konsultacyjnych, podczas których również podkreślano istotność wsparcia lokalnych organizacji, czego wynikiem jest zaplanowanie do realizacji projektu grantowego z PS WPR w ramach przedsięwzięcia P.2.4. Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez wsparcie organizacji wydarzeń i inwestycje nieinfrastrukturalne. Pośrednie wsparcie dla tej grupy docelowej wynikać będzie w szczególności z realizacji działań w ramach celu C.2. Wzmocnienie kapitału społecznego, w szczególności poprzez aktywizację i integrację.

3. Analiza możliwości wsparcia inicjatyw lokalnych i ponadlokalnych

Działając jak w latach poprzednich, LGD będzie angażować się we współpracę i wsparcie organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych z obszaru LGD poprzez wsparcie organizacyjne, merytoryczne oraz osobowe. Wśród przykładów dotychczasowych działań można wskazać współorganizację konferencji czy targów, a także doradztwo w sprawach dotyczących zakładania stowarzyszeń i funkcjonowania organizacji pozarządowych zgodnie z Prawem o stowarzyszeniach. Wsparcie merytoryczne obejmuje również doradztwo w kwestii przygotowania dokumentacji związanej z aplikowaniem o środki finansowe (np. składanej w ramach otwartych konkursów ofert czy też FIO), zarządzania projektem etc. LGD jest również pośrednikiem pomiędzy mieszkańcami, różnymi organizacjami, grupami społecznymi, przedsiębiorcami itd. ze względu na posiadany zasób wiedzy o lokalnych społecznościach, ich zasobach i potencjale – jest to sposób na tworzenie sieci współpracy, umożliwiający wymianę wiedzy, doświadczeń i zasobów pomiędzy różnymi inicjatywami.

LGD kontynuować będzie działania mające na celu promocję inicjatyw lokalnych, aby zwiększyć ich widoczność i świadomość w lokalnej społeczności. Przykładem takich działań są kampanie informacyjne, działania w mediach społecznościowych, organizacja wydarzeń promocyjnych i innych działań mających na celu dotarcie do jak największej liczby osób.

LGD planuje również organizację szkoleń, warsztatów i innych form edukacji, które pomogą w szczególności przedstawicielom organizacji pozarządowych i grupom nieformalnym, a także np. przedstawicielom kół gospodyń wiejskich w zdobyciu niezbędnych umiejętności i wiedzy. W założeniach LGD na przyszłość jest również organizacja wizyt studyjnych, umożliwiających poszerzanie współpracy i budowanie partnerstw w wymiarze ponadlokalnym.

4. Animacja, komunikacja i informacja na rzecz grup w niekorzystnej sytuacji

Animacja na rzecz grup w niekorzystnej sytuacji, takich jak kobiety, dzieci i młodzież, seniorzy, bezrobotni, osoby z niepełnosprawnością oraz organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich czy ochotnicze straże pożarne może być skutecznym narzędziem do podniesienia świadomości społecznej, promowania równości, edukacji i wsparcia tych grup. Wśród działań animacyjnych na rzecz tych grup LGD przewiduje kampanie informacyjne, które przedstawiają wyzwania i potrzeby różnych grup w niekorzystnej sytuacji, mające na celu zwiększenie świadomości społecznej na temat ich sytuacji oraz promowanie akceptacji i empatii. Ponadto w ramach działalności LGD realizowane będą projekty społeczne, do których realizacji zachęcane będą przedstawiciele ww. grup. Umożliwienie im udziału w projekcie animacyjnym pozwoli im na wyrażenie swojego głosu, podniesienie swojej pewności siebie i zdobycie nowych umiejętności. Przy realizacji tych działań ważne jest uwzględnienie różnorodności grup oraz ich

potrzeb i perspektyw. Animacja może być skutecznym narzędziem do dotarcia do szerokiej publiczności, budowania świadomości społecznej i mobilizacji do działań na rzecz poprawy sytuacji tych grup.

5. Dostępność

Dostępność do różnych aspektów życia ma istotny wpływ na jakość życia mieszkańców. Niektóre z tych aspektów, gdy są odpowiednio zapewnione, mogą znacząco podnosić jakość życia, podczas gdy ich niewystarczający poziom może prowadzić do obniżenia tej jakości. Wśród kluczowych aspektów dostępności i ich znaczenia dla jakości życia możemy wymienić m.in. dostęp do podstawowych usług, dostęp do edukacji, dostęp do pracy, dostęp do transportu, dostęp do rekreacji i kultury.

W kontekście niniejszej LSR i grup docelowych, do których jest ona skierowana, opierając się na diagnozie obszaru LGD, szczególnie negatywny wpływ ograniczonej dostępności różnych aspektów na jakość życia można scharakteryzować w sposób ujęty w poniższej tabeli.

Diagnoza niewystarczającego poziomu dostępności w różnych aspektach wraz z opisem wpływu na jakość życia mieszkańców

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczająca ilość atrakcyjnych miejsc rekreacyjnych

Grupa docelowa: Dzieci i młodzież, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, członkowie NGO, KGW, OSP, mieszkańcy ogółem, turyści

Opis wpływu na jakość życia: Odpowiednia przestrzeń do rekreacji, oparta na dostępności do placów zabaw, terenów sportowych, parków i innych miejsc rekreacyjnych, umożliwia wskazanym grupom aktywne spędzanie czasu wolnego, rozwijanie umiejętności fizycznych i społecznych.

Niewystarczająca ilość atrakcyjnych miejsc rekreacyjnych może znacząco wpłynąć na jakość życia mieszkańców danego obszaru. Miejsca rekreacyjne są istotnym elementem codziennego funkcjonowania i zdrowego trybu życia. Niska dostępność takich miejsc powoduje ograniczoną aktywność fizyczną, co ma negatywny wpływ na zdrowie i kondycję fizyczną, może też prowadzić do monotonii i braku różnorodności w codziennych aktywnościach. Miejsca rekreacyjne są ważnymi miejscami do relaksu i odstresowania się – ich brak może skutkować trudnościami w odpoczynku i odreagowaniu stresu. Ponadto miejsca rekreacyjne mogą sprzyjać spotkaniom towarzyskim i nawiązywaniu relacji społecznych, a ich brak może prowadzić do izolacji społecznej. Atrakcyjne miejsca rekreacyjne są często powiązane z różnymi aktywnościami, takimi jak sport, sztuka czy kultura. Brak tych miejsc może ograniczać kreatywność i możliwości rozwijania hobby. Miejsca rekreacyjne są również często wykorzystywane do spędzania czasu z rodziną i przyjaciółmi, więc ich brak może wpłynąć na jakość relacji rodzinnych.

Brak atrakcyjnych miejsc rekreacyjnych może wpłynąć na różne aspekty życia, w tym na zdrowie fizyczne i psychiczne, relacje społeczne oraz jakość codziennego funkcjonowania. Dlatego rozwijanie takich miejsc jest istotne dla tworzenia atrakcyjnego i zrównoważonego środowiska życia.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności: w szczególności P.1.1.

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczająca ilość atrakcji turystycznych i kulturalnych

Grupa docelowa: Dzieci i młodzież, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, członkowie NGO, KGW, OSP, mieszkańcy ogółem, turyści

Opis wpływu na jakość życia: Niewystarczająca ilość atrakcji turystycznych w danym regionie może znacząco wpłynąć na jakość życia mieszkańców oraz rozwój lokalnej gospodarki. Brak atrakcji może wpłynąć na jakość życia w następujący sposób: ograniczona liczba atrakcji może prowadzić do monotonii i braku różnorodności w codziennych aktywnościach mieszkańców, co może prowadzić do znudzenia i niezadowolenia; • brak atrakcji turystycznych może odbijać się na liczbie odwiedzających region turystów, co może negatywnie wpłynąć na lokalną gospodarkę i zatrudnienie; • brak atrakcji turystycznych może zmniejszyć potencjał tworzenia miejsc pracy związanych z obsługą turystów, co może utrudnić dostęp mieszkańcom do różnych możliwości zatrudnienia;

• niewystarczająca liczba atrakcji kulturalnych, muzeów, wystaw czy wydarzeń artystycznych może ograniczyć dostęp mieszkańców do różnorodnych doświadczeń kulturalnych i edukacyjnych; • brak turystycznego napływu może wpłynąć na ograniczenie inwestycji w infrastrukturę rekreacyjną, sportową czy rozrywkową, co ogranicza

dostęp do udogodnień dla mieszkańców; • brak atrakcji może prowadzić do mniejszej liczby wydarzeń społecznych, festiwali i innych inicjatyw, które mogłyby angażować mieszkańców w działania społeczne; • brak atrakcji może powodować, że region staje się mniej znany i mniej atrakcyjny dla potencjalnych inwestorów, mieszkańców z innych miejsc czy przedsiębiorców; • brak atrakcji turystycznych może prowadzić do utraty zainteresowania rozwojem lokalnym i braku inicjatyw skierowanych na poprawę jakości życia w danym regionie. Wpływ niewystarczającej ilości atrakcji turystycznych na jakość życia mieszkańców może być znaczny, dlatego rozwijanie atrakcji kulturalnych, rekreacyjnych i turystycznych może przyczynić się do poprawy warunków życia oraz ożywienia lokalnej gospodarki.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności: w szczególności P.1.1., P.2.4.

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczająca oferta zajęć dla dzieci i młodzieży

Grupa docelowa: Dzieci i młodzież

Opis wpływu na jakość życia: Niewystarczająca oferta zajęć dla dzieci i młodzieży może znacząco wpłynąć na jakość ich życia, rozwój osobisty oraz integrację społeczną. Brak różnorodnych zajęć może wpłynąć na tę grupę w następujący sposób: • niewystarczająca ilość zajęć może ograniczać możliwości rozwoju intelektualnego, artystycznego, sportowego czy praktycznych umiejętności dzieci i młodzieży; • brak zajęć może prowadzić do uczucia nudy, monotonii oraz braku pozytywnych wyzwań, co może wpływać negatywnie na emocjonalne i psychiczne doświadczenia młodych ludzi; • brak zajęć sportowych i rekreacyjnych może wpłynąć na ograniczenie aktywności fizycznej, co może negatywnie wpłynąć na zdrowie i kondycję dzieci i młodzieży; • brak różnorodnych zajęć może utrudniać nawiązywanie relacji społecznych, integrację z rówieśnikami oraz rozwijanie umiejętności komunikacyjnych; • brak dodatkowych zajęć edukacyjnych, artystycznych czy naukowych może prowadzić do mniejszej motywacji do nauki i rozwijania zainteresowań; • brak różnorodnych zajęć może prowadzić do skupienia się na ograniczonej liczbie aktywności, co może ograniczać możliwości odkrywania nowych pasji i zainteresowań; • nuda i brak konstruktywnych zajęć może skłonić młodzież do eksperymentowania z negatywnymi zachowaniami, takimi jak używanie substancji psychoaktywnych czy zachowania agresywne; • dostęp do różnorodnych zajęć może wspierać rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów, kreatywnego myślenia i podejmowania wyzwań; • wsparcie z różnych dziedzin, takich jak edukacja, sport, sztuka czy nauka, może mieć pozytywny wpływ na wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży.

Wzmacnianie oferty zajęć dla dzieci i młodzieży jest ważne dla stworzenia dla nich wszechstronnego, rozwijającego i satysfakcjonującego środowiska, które sprzyja zdrowemu rozwojowi i aktywności społecznej.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności: w szczególności P.3.3., P.1.1., P.1.2., P.2.3., P.2.4.

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczająca oferta usług dla seniorów

Grupa docelowa: Seniorzy, pośrednio kobiety, które zwykle przejmują opiekę nad osobami w wieku senioralnym

Opis wpływu na jakość życia: Niewystarczająca oferta usług dla seniorów może znacząco wpłynąć na jakość ich życia, samopoczucie oraz zdolność do samodzielnego funkcjonowania. Deficyt odpowiednich usług może wpłynąć na tę grupę w następujący sposób: brak dostępu do różnorodnych usług może prowadzić do izolacji społecznej seniorów, którzy mogą czuć się odcięci od kontaktów społecznych i braku wsparcia;

• niewystarczająca oferta usług może ograniczać możliwości seniorów do uczestnictwa w różnorodnych aktywnościach społecznych, klubach seniora czy wydarzeniach kulturalnych; • seniorzy mogą potrzebować dostępu do opieki medycznej, rehabilitacji czy innych usług zdrowotnych, które mogą wpłynąć na ich zdrowie i jakość życia; • brak aktywności i wsparcia może wpłynąć na stan psychiczny seniorów, prowadząc do uczucia samotności, depresji czy lęku; • niewystarczająca oferta usług może ograniczać możliwości seniorów do rozwijania swoich zainteresowań, pasji i umiejętności; • brak odpowiednich usług może skutkować koniecznością poświęcania czasu i energii przez rodziny na opiekę nad seniorami, co może wpływać na ich jakość życia; • seniorzy mogą być pozbawieni dostępu do edukacyjnych wydarzeń czy kulturalnych atrakcji, co może ograniczać ich możliwość nauki i rozrywki; • brak dostępu do transportu publicznego lub innych usług mobilności może utrudniać seniorom poruszanie się i uczestnictwo w aktywnościach społecznych.

Zapewnienie odpowiednich usług dla seniorów ma istotne znaczenie dla ich dobrostanu, zdrowia oraz jakości życia. Dostęp do różnorodnych usług może wpłynąć pozytywnie na ich samodzielność, aktywność społeczną oraz poczucie spełnienia w późniejszym okresie życia.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności: w szczególności P.3.2., P.3.4, P.2.3., P.2.4.

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczający dostęp do kultury i rekreacji

Grupa docelowa: Dzieci i młodzież, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, członkowie NGO, KGW, OSP, mieszkańcy ogółem, turyści

Opis wpływu na jakość życia: Niewystarczający dostęp do kultury i rekreacji może znacząco wpłynąć na jakość życia ludzi, ograniczając ich rozwój osobisty, umiejętności, zdrowie psychiczne i fizyczne oraz satysfakcję z życia. Dostęp do kultury i rekreacji lub jego ograniczenie może wpływać na różne aspekty życia: • ograniczony dostęp do kultury i rekreacji może uniemożliwiać ludziom odkrywanie i rozwijanie swoich pasji, co może wpływać na poczucie spełnienia i radość z życia; • ograniczenie dostępu do kultury i rekreacji może prowadzić do niskiej aktywności fizycznej, co może negatywnie wpłynąć na zdrowie i kondycję; • dostęp do kultury, sztuki i rekreacji może pomagać w rozwijaniu umiejętności kreatywnych, artystycznych i manualnych, które przyczyniają się do osobistego wzrostu; • rekreacja i kultura stanowią ważne narzędzia odświeżające, a ich brak może prowadzić do nagromadzenia stresu i negatywnych emocji; • brak dostępu do wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych może utrudniać nawiązywanie relacji społecznych i uczestnictwo w życiu społeczności; • brak dostępu do rekreacji może prowadzić do monotonii i ograniczonej liczby sposobów na spędzanie wolnego czasu; • ograniczony dostęp do kultury i rekreacji może prowadzić do zmniejszenia ogólnej satysfakcji z życia i poczucia spełnienia.

Zapewnienie szerokiego dostępu do kultury i rekreacji jest istotne dla tworzenia pełnego, bogatego życia, które sprzyja zdrowiu psychicznemu i fizycznemu oraz rozwijaniu umiejętności i pasji.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności: w szczególności P.1.1., P.1.2., P.2.1., P.2.2., P.2.3., P.2.4, P.3.1., P.3.2.

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczające działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu

Grupa docelowa: Seniorzy, osoby z niepełnosprawnością, kobiety, osoby bezrobotne

Opis wpływu na jakość życia: Niewystarczające działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu mogą znacząco wpłynąć na jakość życia osób dotkniętych tym problemem. Wykluczenie społeczne odnosi się do sytuacji, w której jednostki lub grupy społeczne są wykluczone z pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, ekonomicznym i kulturalnym. Skutki niewystarczających działań zapobiegających wykluczeniu społecznemu mogą być następujące: • niewystarczające działania mogą prowadzić do izolacji jednostek lub grup społecznych, które mogą czuć się odizolowane od reszty społeczeństwa; • wykluczenie społeczne może utrudniać dostęp do edukacji, co ogranicza możliwość zdobywania wiedzy i rozwijania umiejętności; • brak dostępu do rynku pracy lub możliwości rozwoju zawodowego może prowadzić do utraty źródła dochodu i utrudniać samodzielne funkcjonowanie; • wykluczenie społeczne może prowadzić do poczucia niskiej wartości, izolacji i pogorszenia stanu zdrowia psychicznego; • niewystarczające działania zapobiegające wykluczeniu mogą ograniczać możliwość uczestnictwa w wydarzeniach społecznych, kulturalnych i aktywnościach; • osoby wykluczone społecznie mogą napotykać trudności w dostępie do usług społecznych, takich jak opieka zdrowotna, opieka nad dziećmi czy wsparcie socjalne; • brak wsparcia i uczestnictwa w życiu społecznym może prowadzić do niskiej samooceny i poczucia braku wartości; • wykluczenie społeczne może ograniczać perspektywy rozwoju osobistego, zawodowego i społecznego; • wykluczenie społeczne może przyczyniać się do wzrostu nierówności społecznych i ekonomicznych.

Działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu są kluczowe dla tworzenia bardziej inkludującego społeczeństwa, które sprzyja równości szans, aktywnemu uczestnictwu społecznemu i zwiększaniu jakości życia wszystkich jego członków.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności: w szczególności P.3.1., P.3.2., P.3.3., P.3.4., P.2.1., P.2.3, P.2.4.

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczająca ilość infrastruktury dostosowanej do potrzeb seniorów oraz osób z niepełnosprawnością

Grupa docelowa: Seniorzy, osoby z niepełnosprawnością

Opis wpływu na jakość życia: Niewystarczająca ilość infrastruktury dostosowanej do potrzeb seniorów oraz osób z niepełnosprawnością może znacząco wpłynąć na jakość ich życia, zdolność do samodzielnego funkcjonowania i uczestnictwa w społeczeństwie. Niska dostępność takiej infrastruktury może wpływać na różne aspekty życia: • brak dostosowanej infrastruktury może utrudniać seniorom i osobom z niepełnosprawnością swobodne poruszanie się po mieście lub miejscu zamieszkania; • brak infrastruktury, takiej jak schody ruchome czy podjazdy dla wózków inwalidzkich, może utrudniać wykonywanie codziennych czynności, takich jak zakupy czy wizyty u lekarza; • ograniczona dostępność do miejsc publicznych i kulturalnych może prowadzić do izolacji społecznej seniorów i osób z niepełnosprawnością, które mogą unikać wyjścia z domu; • niedostosowana infrastruktura może ograniczać uczestnictwo w wydarzeniach społecznych, kulturalnych czy rekreacyjnych, co wpływa na jakość życia i poczucie integracji; • niedostosowana infrastruktura może utrudniać dostęp do edukacji i rynku pracy, co wpływa na perspektywy rozwoju osobistego i zawodowego; • brak dostosowanej infrastruktury w placówkach medycznych utrudnia dostęp do opieki zdrowotnej, co ma negatywny wpływ na zdrowie i jakość życia; • niedostosowana infrastruktura może zwiększać ryzyko wypadków i obrażeń u osób starszych lub z niepełnosprawnością; • niedostosowana infrastruktura może prowadzić do utraty niezależności i konieczności polegania na innych osobach w wykonywaniu codziennych czynności; • niedostosowana infrastruktura w miejscach kulturalnych, muzeach czy teatrach ogranicza możliwość uczestnictwa w życiu kulturalnym. Ogólnie rzecz biorąc, brak dostosowanej infrastruktury może prowadzić do pogorszenia jakości życia, ograniczenia możliwości i uczestnictwa w różnych aspektach społeczeństwa. Zapewnienie dostosowanej infrastruktury dla seniorów i osób z niepełnosprawnością jest kluczowe dla tworzenia bardziej inkludującego społeczeństwa, w którym wszyscy mają równe szanse na pełne uczestnictwo i aktywne życie.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności: w szczególności P.3.1.

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczająca ilość miejsc pracy

Grupa docelowa: Osoby bezrobotne

Opis wpływu na jakość życia: Niewystarczająca ilość miejsc pracy może znacząco wpłynąć na jakość życia ludzi, prowadząc do trudności ekonomicznych, utraty poczucia bezpieczeństwa i ograniczenia możliwości rozwoju zawodowego. Oto kilka sposobów, w jakie brak miejsc pracy może wpływać na różne aspekty życia: • brak miejsc pracy może prowadzić do trudności finansowych, które mogą wpłynąć na zdolność do zaspokajania podstawowych potrzeb; • niewystarczająca ilość miejsc pracy może skutkować niestabilnością zatrudnienia, co prowadzi do niepewności i utraty poczucia bezpieczeństwa; • brak miejsc pracy może utrudnić rozwój zawodowy, awansowanie i zdobywanie nowych umiejętności, co wpływa na perspektywy kariery; • bezrobocie może prowadzić do obniżenia samooceny i poczucia braku wartości; • brak pracy może prowadzić do wzrostu stresu, lęku i problemów zdrowotnych psychicznych, takich jak depresja; • praca jest często miejscem, w którym nawiązujemy kontakty społeczne - bez niej może być trudniej uczestniczyć w życiu społeczności; • brak pracy może prowadzić do poczucia stagnacji i niespełnienia; • bez pracy osoby mogą mieć ograniczony dostęp do świadczeń socjalnych, co utrudnia wsparcie finansowe w trudnych sytuacjach; • brak pracy może prowadzić do napięć w relacjach rodzinnych, zwłaszcza jeśli utrata zatrudnienia wpływa na trudności finansowe; • bez pracy osoba może mieć ograniczone możliwości uczestnictwa w aktywnościach społecznych, rekreacyjnych i kulturalnych.

Brak miejsc pracy ma wiele negatywnych skutków dla jakości życia ludzi, zarówno pod względem materialnym, jak i emocjonalnym. Dlatego tworzenie warunków do tworzenia nowych miejsc pracy i wsparcie osób poszukujących pracy jest istotne dla poprawy dobrostanu społeczeństwa.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności: w szczególności P.1.2., P.2.2., P.3.2.

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczający poziom włączenia w życie społeczne

Grupa docelowa: Dzieci i młodzież, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, członkowie NGO, KGW, OSP, mieszkańcy ogółem

Opis wpływu na jakość życia: Niewystarczający poziom włączenia społecznego może znacząco wpłynąć na jakość życia jednostek lub grup społecznych, prowadząc do izolacji, braku wsparcia społecznego i ograniczenia możliwości rozwoju osobistego. Brak włączenia społecznego może wpływać na różne aspekty życia: • niewystarczające włączenie może prowadzić do izolacji jednostek lub grup społecznych, które mogą czuć się odizolowane od reszty społeczeństwa; • włączenie społeczne jest często źródłem wsparcia emocjonalnego, które pomaga radzić sobie z trudnościami i wyzwaniami życiowymi; • niewystarczające włączenie może ograniczać możliwość uczestniczenia w wydarzeniach społecznych, kulturalnych czy rekreacyjnych; • włączenie społeczne może być źródłem dostępu do edukacji, szkoleń i rozwoju umiejętności, a jego brak może ograniczać te możliwości; • osoby niewystarczająco włączone mogą mieć ograniczony wpływ na decyzje dotyczące ich życia i społeczności; • brak włączenia społecznego może prowadzić do poczucia osamotnienia, które może wpłynąć na stan zdrowia psychicznego; • niewystarczające włączenie może utrudniać dostęp do rynku pracy i rozwijania kariery zawodowej; • osoby niewystarczająco włączone społecznie mogą doświadczać obniżonej samooceny i poczucia braku wartości; • ograniczone włączenie społeczne może prowadzić do trudności w dostępie do usług społecznych, takich jak opieka zdrowotna czy wsparcie socjalne; • brak włączenia społecznego może prowadzić do braku poczucia przynależności do społeczności lub grupy, co wpływa na tożsamość jednostki. Włączenie społeczne jest istotne dla tworzenia bardziej zrównoważonego i wspierającego środowiska społecznego, w którym każdy ma szansę na pełne uczestnictwo, rozwój i poczucie przynależności.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności: w szczególności P.3.1., P.3.2., P.3.3., P.3.4., P.2.3, P.2.4.

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczający poziom wsparcia NGO, KGW i OSP w rozwoju i realizacji inicjatyw

Grupa docelowa: Członkowie NGO, KGW, OSP

Opis wpływu na jakość życia: Niewystarczający poziom wsparcia organizacji pozarządowych (NGO), koła gospodyń wiejskich (KGW) i ochotniczych straży pożarnych (OSP) w rozwoju i realizacji inicjatyw może znacząco wpłynąć na jakość życia społeczności i ograniczyć potencjał rozwojowy lokalnych projektów oraz działań społecznych. Brak odpowiedniego wsparcia może wpłynąć na różne aspekty: • ograniczenie działań społecznych; • brak rozwoju lokalnych inicjatyw; • ograniczoną edukacją i świadomością społeczną; • brak wsparcia społeczności w potrzebach; • ograniczenie działań charytatywnych; • ograniczony rozwój społeczności; • brak promocji kultury i dziedzictwa; • brak wsparcia potrzebujących grup społecznych. Niewystarczające wsparcie organizacji pozarządowych, KGW i OSP może ograniczyć możliwości rozwoju społeczności, prowadzić do mniejszej różnorodności działań społecznych oraz wpłynąć na jakość życia lokalnych mieszkańców. Wsparcie tych organizacji jest istotne dla tworzenia aktywnego i zrównoważonego społeczeństwa.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności:

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczający poziom aktywizacji i integracji

Grupa docelowa: Mieszkańcy ogółem

Opis wpływu na jakość życia: Niewystarczający poziom aktywizacji i integracji społecznej może znacząco wpłynąć na jakość życia jednostek lub grup społecznych, prowadząc do izolacji, braku poczucia przynależności oraz ograniczenia możliwości rozwoju osobistego i społecznego. Niedostateczny poziom aktywizacji i integracji może wpływać na różne aspekty życia: • niewystarczająca aktywizacja i integracja może prowadzić do izolacji jednostek lub grup społecznych, które mogą czuć się wykluczone z życia społeczności; • integracja społeczna jest często źródłem wsparcia emocjonalnego i społecznego, które pomaga radzić sobie z trudnościami i wyzwaniami; • brak aktywności i integracji społecznej może ograniczać możliwość uczestniczenia w wydarzeniach społecznych, kulturalnych czy rekreacyjnych; • aktywizacja i integracja społeczna są ważnymi kontekstami, w których można rozwijać umiejętności komunikacyjne i interpersonalne; • brak aktywizacji społecznej może wpłynąć na ograniczenie perspektyw rozwoju zawodowego i zdobywania nowych umiejętności; • niewystarczająca aktywizacja może prowadzić do braku uczestnictwa w procesach decyzyjnych i społecznych; • integracja społeczna jest istotna dla budowania tożsamości i poczucia przynależności do społeczności.

Niewystarczająca aktywizacja i integracja społeczna może prowadzić do wielu negatywnych skutków dla jakości życia, poczucia tożsamości, możliwości rozwoju i wsparcia emocjonalnego. Dlatego tworzenie warunków do

aktywnego uczestnictwa i integracji jest istotne dla tworzenia bardziej spójnego, zrównoważonego i wspierającego społeczeństwa.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności:

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczający poziom dostępności do usług na rzecz włączenia społecznego

Grupa docelowa: Seniorzy, osoby z niepełnosprawnością

Opis wpływu na jakość życia: Niewystarczająca dostępność do usług na rzecz włączenia społecznego może znacząco wpłynąć na jakość życia jednostek lub grup społecznych, utrudniając uczestnictwo w życiu społecznym, ekonomicznym i kulturalnym. Niewielka dostępność do takich usług może wpływać na różne aspekty życia: • niewystarczająca dostępność do usług spędzania czasu wolnego, kulturalnych, rekreacyjnych czy sportowych może prowadzić do izolacji społecznej i braku uczestnictwa w aktywnościach społecznych; • brak dostępu do usług opieki zdrowotnej, może wpłynąć na zdrowie psychiczne i emocjonalne; • brak dostępu do usług wspierających uczestnictwo społeczne, może ograniczyć uczestnictwo w procesach demokratycznych; • brak dostępu do usług transportu publicznego lub specjalistycznych usług transportowych może wpłynąć na możliwość poruszania się po mieście i uczestnictwa w życiu społecznym.

Niewystarczająca dostępność do usług na rzecz włączenia społecznego może prowadzić do wykluczenia, ograniczenia możliwości rozwoju oraz trudności w uczestnictwie w różnych aspektach życia społecznego. Tworzenie dostępnego i wszechstronnego systemu wsparcia ma kluczowe znaczenie dla tworzenia bardziej inkludującego społeczeństwa.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności: w szczególności P.3.2., P.3.4.

Zdiagnozowany niewystarczający poziom dostępności: Niewystarczający poziom dostępu do dobrej jakości edukacji (Definiowany na podstawie niższych wyników egzaminów ósmoklasisty i egzaminów maturalnych w porównaniu do wyników na poziomie województwa i kraju)

Grupa docelowa: Dzieci i młodzież

Opis wpływu na jakość życia: Niewystarczający poziom dostępu do dobrej jakości edukacji może mieć poważne konsekwencje dla jednostek i społeczeństwa jako całości. Edukacja ma kluczowy wpływ na rozwój jednostek, zdolność do osiągania sukcesów zawodowych, aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz podnoszenie jakości życia. Brak dostępu do dobrej jakości edukacji może wpływać na różne aspekty życia: • ograniczone możliwości zawodowe; • niska konkurencyjność na rynku pracy; • ograniczona zdolność rozwoju zawodowego; • niska świadomość społeczna; • brak umiejętności krytycznego myślenia; • ograniczone szanse na rozwój osobisty; • niska zdolność radzenia sobie w życiu codziennym; • brak dostępu do wyższych form kultury i sztuki; • ograniczone możliwości społeczne.

Niewystarczający dostęp do dobrej jakości edukacji może mieć długotrwałe i negatywne skutki zarówno dla jednostek, jak i dla społeczeństwa jako całości. Dlatego ważne jest, aby zapewnić równy dostęp do edukacji oraz inwestować w systemy edukacyjne, które umożliwiają rozwój umiejętności, wiedzy i potencjału każdego ucznia.

Odpowiedź LSR na dany aspekt dostępności – przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji w ramach LSR, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie dostępności: w szczególności P.3.3.

Źródło: Opracowanie własne

6. Innowacyjność w kontekście lokalnym

Innowacyjność w kontekście lokalnym odnosi się do wprowadzania nowych pomysłów, rozwiązań, technologii lub procesów, które przyczyniają się do rozwoju społeczności, gospodarki i infrastruktury na poziomie lokalnym. Jest to ważny czynnik w budowaniu zrównoważonego rozwoju regionalnego i zwiększania konkurencyjności danego obszaru. Wśród zidentyfikowanych potrzeb i potencjałów możliwość wprowadzenia innowacji dostrzec można w zakresie wspierania lokalnych przedsiębiorców i tworzenia startupów. Realizacja tych działań, w ramach określonych w LSR przedsięwzięć P.1.2. *Rozwój przedsiębiorczości na rzecz rekreacji i/lub kultury i /lub turystyki*, P.2.2. *Rozwój przedsiębiorczości na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego* oraz P.3.2. *Rozwój przedsiębiorczości na rzecz włączenia społecznego*, może przynieść nowe pomysły, miejsca pracy i impuls dla lokalnej gospodarki. Realizacja wskazanych przedsięwzięć przy udziale środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju na

rzecz Obszarów Wiejskich w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 jest zgodna z zapisami Programu. Biorąc pod uwagę, że przy wsparciu ze środków EFS Plus projekty i działania innowacyjne dostępne są wyłącznie na poziomie krajowym, LGD nie planuje innowacyjności w zaplanowanych działaniach w ramach grantów.

W przypadku realizacji przedsięwzięć P.1.2, P.2.2 oraz P.3.2 przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Ponadto w innowacyjności wyróżnia się następujące stopnie oryginalności: kreatywne, imitujące oraz pozorne. Uszczegółowienie definicji i stopni oryginalności innowacyjności znajduje się w rozdziale VI. *Cele i wskaźniki* oraz w rozdziale VII. *Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru*.

Rozdział VI. Cele i wskaźniki

1. Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje i powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału

Zaplanowane do realizacji cele LSR zostały określone na podstawie zdiagnozowanych w partycypacyjnym procesie tworzenia niniejszej strategii problemów i potrzeb mieszkańców obszaru objętego LSR. Po identyfikacji sytuacji problemowych dokonana została analiza ich skutków i przyczyn, jak również wybór zakresów wsparcia. Następnie, w oparciu o badanie celów poszczególnych programów, zweryfikowane zostały możliwości pozyskania środków finansowych z różnych źródeł. Na podstawie zebranych danych i ich interpretacji, przystąpiono do określenia celów i przedsięwzięć LSR, a także określono ich źródła finansowania. Dzięki powyższemu możliwe było dokonanie przypisania adekwatnych wskaźników do celów i przedsięwzięć.

Wszystkie określone cele i poszczególne przedsięwzięcia, przyczyniające się do ich osiągnięcia, są spójne, komplementarne i dają efekt synergii, co szczegółowo opisane zostało w rozdziale V. Ponadto:

- są one zgodne ze wskazanymi przez mieszkańców mocnymi i słabymi stronami obszaru oraz szansami i zagrożeniami w jego rozwoju,
- odnoszą się do kluczowych potrzeb, jakie zostały podkreślone przez osoby partycypujące w tworzeniu LSR,
- wykazują zbieżność z kierunkami rozwoju obszaru, wskazywanymi podczas spotkań konsultacyjnych oraz za pomocą badania ankietowego pn. Ankieta wspierająca opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju, tj. z:
  - rozwojem przedsiębiorczości,
  - zwiększeniem funkcji turystycznych / rekreacyjnych / kulturalnych obszaru, w tym poprzez rozbudowę infrastruktury i poszerzenie oferty w zakresie aktywnego wypoczynku,
  - poprawą stanu ogólnodostępnych obiektów publicznych / adaptacją na cele społeczne obiektów dotychczas użytkowanych w innych celach lub pozostających niewykorzystanymi,
  - poprawą dostępu do usług dla lokalnej społeczności,
  - wspieraniem rozwoju lokalnych organizacji społecznych i inicjatyw obywatelskich.

2. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania

C.1. Ożywienie społeczno-gospodarcze oraz poprawa jakości życia mieszkańców	C.2. Wzmocnienie kapitału społecznego, w szczególności poprzez aktywizację i integrację	C.3. Włączenie społeczne
P.1.1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i/lub kulturalnej i/lub turystycznej	P.2.1. Rozwój infrastruktury na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego	P.3.1. Rozwój infrastruktury na rzecz włączenia społecznego
	P.2.2. Rozwój przedsiębiorczości na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego	P.3.2. Rozwój przedsiębiorczości na rzecz włączenia społecznego
P.1.2. Rozwój przedsiębiorczości na rzecz rekreacji i/lub kultury i/lub turystyki	P.2.3. Wsparcie cyfryzacji na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego	P.3.3. Działania na rzecz włączenia społecznego dzieci i młodzieży
	P.2.4. Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez wsparcie organizacji wydarzeń i inwestycje nieinfrastrukturalne.	P.3.4. Działania na rzecz włączenia społecznego seniorów

Przedsięwzięcia finansowane z EFRROW w ramach PS WPR

Przedsięwzięcia finansowane z EFS+ w ramach FEDKP

Źródło: Opracowanie własne

3. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem

Przedsięwzięcie		P.1.1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i/lub kulturalnej i/lub turystycznej		
Cel, którego dotyczy przedsięwzięcie:				
C.1. Ożywienie społeczno-gospodarcze oraz poprawa jakości życia mieszkańców				
Alokacja	510 000,00 €			
Tryb wdrażania	Tryb konkursowy			
Źródło finansowania	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027			
Zakres wsparcia	Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej			
Uzasadnienie realizacji	<p>Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcie odpowiada na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zidentyfikowany problem niewystarczającej ilości atrakcji turystycznych, - zdiagnozowaną potrzebę rozwoju infrastruktury rekreacyjnej i/lub kulturalnej i/lub turystycznej, - wskazane przez respondentów kierunki rozwoju, określone jako poprawa funkcji turystycznych i rekreacyjnych, małej infrastruktury społecznej (zwiększenie funkcji rekreacyjnych i turystycznych obszaru, w tym rozbudowa infrastruktury i oferty w zakresie aktywnego wypoczynku) oraz jako poprawa stanu ogólnodostępnych obiektów publicznych. <p>W ramach punktu konsultacyjnego, mieszczącego się w biurze LGD, spotkań konsultacyjnych oraz badań ankietowych, a także na podstawie doświadczeń pochodzących z wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 ustalono, że w ramach przedsięwzięcia powinny powstać lub zostać zmodernizowane / zaadaptowane następujące rodzaje obiektów rekreacyjnych, kulturalnych i turystycznych:</p> <p>place zabaw, siłownie zewnętrzne / strefy fitness, strefy rekreacyjne (np. miejsca do gry w boule, minigolfa, stoły do ping-ponga), skwery i ogrody publiczne, miejsca wypoczynku (np. wiaty, strefy piknikowo-grillowe, stoły piknikowe, ławki itp.), skateparki, pumtracki, tory parkour / street workout, tory do jazdy na rolkach / hulajnogach, ścianki wspinaczkowe, parki linowe, trampoliny, tory bmx, gokartowe, motocrossowe, rowerowe, konstrukcje przeszkodowe typu ninja, kalisteniki, tablice informacyjne, edukacyjne, kierunkowskazy; tężnie, plaże (wraz z infrastrukturą towarzyszącą), mola, pomosty, przystanie kajakowe itp., sale koncertowe, tzw. muszle koncertowe, sceny plenerowe, amfiteatry, sale wystawowe, sale kinowe.</p> <p>Wskazane powyżej propozycje nie stanowią katalogu zamkniętego.</p> <p>Minimalna wartość dofinansowania na poziomie operacji: 50 000,00 zł Maksymalna wartość dofinansowania na poziomie operacji: 300 000,00 zł Maksymalna kwota całkowita kosztów kwalifikowalnych: 300 000,00 zł</p> <p>UWAGA: Szczegółowe zasady wsparcia w ramach przedsięwzięcia zostaną każdorazowo dookreślone w Regulaminie konkursu zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego, regulującego wdrażanie PS WPR.</p>			
Opis				
Wskaźniki	Produktu		Rezultatu	
	P.1.1.1 Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury i/lub rekreacyjnej i/lub kulturalnej i/lub turystycznej	Wartość docelowa: 22 szt.	W.1.1.1. Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystających z lepszego dostępu do usług i	Wartość docelowa: 400 os.

Przedsięwzięcie

P.1.2. Rozwój przedsiębiorczości na rzecz rekreacji i/lub kultury i/lub turystyki

Cel, którego dotyczy przedsięwzięcie:

C.1. Ożywienie społeczno-gospodarcze oraz poprawa jakości życia mieszkańców

Alokacja	190 000,00 €
Tryb wdrażania	Tryb konkursowy
Źródło finansowania	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
Zakres wsparcia	Start DG / Rozwój DG
Uzasadnienie realizacji	<p>Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcie odpowiada na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zidentyfikowany problem wyższego od średniej wojewódzkiej i krajowej udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, - zdiagnozowaną potrzebę wsparcia zakładania i rozwijania pozarolniczej działalności gospodarczej (rozwój przedsiębiorczości lokalnej) - wskazane przez respondentów kierunki rozwoju, określone jako wsparcie przedsiębiorczości oraz zwiększenie funkcji turystycznych i rekreacyjnych obszaru, w tym zwiększenie oferty w zakresie aktywnego wypoczynku <p>W ramach punktu konsultacyjnego, mieszczącego się w biurze LGD, spotkań konsultacyjnych oraz badań ankietowych, a także na podstawie doświadczeń pochodzących z wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 ustalono, że w ramach przedsięwzięcia powinny powstać lub rozwinąć się pozarolnicze działalności gospodarcze poprawiające dostęp do usług związanych z rekreacją, kulturą, turystyką:</p> <p>wypożyczalnie sprzętu rekreacyjnego, w tym wodnego, działalność hotelowa / noclegowa, usługi pola kempingowego i pola namiotowego, inne zakwaterowanie, działalność restauracyjna / gastronomiczna, działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką, działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych, działalność obiektów kulturalnych, działalność związana ze sportem, rozrywką i rekreacją, usługi eventowe, usługi czasu wolnego, usługi wellnes / spa, działalność w zakresie organizacji atrakcji rozrywkowych i rekreacyjnych, działalność przystani wodnych, działalność plaż (włączając np. wynajem przebierałni, szafek na ubrania, wypożyczalnie leżaków);</p> <p>wg klasyfikacji PKD 2025</p> <ul style="list-style-type: none"> • 55.10.Z – Hotele i podobne obiekty zakwaterowania • 55.20.Z – Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania • 55.30.Z – Pola kempingowe (w tym pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe • 55.90.Z – Pozostałe zakwaterowanie • 56.11.Z – Restauracje • 56.12.Z - Ruchome placówki gastronomiczne • 56.21.Z - Okazjonalne przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (katering okazjonalny) • 56.22.Z - Regularne przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (katering regularny) i pozostała gastronomiczna działalność usługowa • 56.30.Z – Podawanie napojów • 77.21.Z – Wypożyczanie i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego • 79.12.Z – Działalność organizatorów turystyki
Opis	

- **79.90.Z** - Pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji oraz działalności z nią związane
- **90.20.A** - Działalność artystyczna filharmonii, orkiestr i chórów
- **90.20.B** - Działalność teatralna
- **90.20.C** - Pozostała działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych
- **90.39.Z** - Pozostała działalność wspomagająca działalność twórczą i działalność związaną z wystawianiem przedstawień artystycznych
- **90.31.A** - Działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic
- **90.31.B** - Działalność pozostałych obiektów kulturalnych
- **93.11.Z** - Działalność obiektów sportowych
- **93.13.Z** - Działalność klubów fitness
- **93.21.Z** - Działalność wesołych miasteczek i parków rozrywki
- **93.29.A** - Działalność pokojów zagadek, domów strachu, miejsc do tańczenia i w zakresie innych form rozrywki lub rekreacji organizowanych w pomieszczeniach lub w innych miejscach o zamkniętej przestrzeni
- **93.29.B** - Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana
- **96.21.Z** - Działalność fryzjerska
- **96.22.Z** - Działalność w zakresie pielęgnacji urody i pozostała działalność kosmetyczna
- **96.23.Z** - Działalność spa, saun i łaźni parowych

Minimalna wartość wsparcia kosztów kwalifikowalnych na poziomie operacji: 50 000,00 zł

Maksymalna wartość dofinansowania na poziomie operacji:

- start DG (podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne):
wsparcie udzielane w formie dotacji w postaci ryczałtu do 150 000,00 zł

- rozwój DG (rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej): wsparcie udzielane w formie dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 150 000,00 zł

UWAGA: Szczegółowe zasady wsparcia w ramach przedsięwzięcia zostaną każdorazowo dookreślone w Regulaminie konkursu zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego, regulującego wdrażanie PS WPR.

	Produktu		Rezultatu	
Wskaźniki	P.1.2.1 Liczba operacji polegających na utworzeniu lub rozwoju przedsiębiorstwa na rzecz rekreacji i/lub kultury i/lub turystyki	Wartość docelowa: 5	W.1.2.1. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	Wartość docelowa: 2
Innowacyjność	W ramach przedsięwzięcia przewiduje się stosowanie potencjalnie innowacyjnych rozwiązań. W lokalnych kryteriach wyboru stosowana będzie następująca definicja innowacyjności: Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Ocenie podlegać będzie, czy stopień oryginalności innowacji jest kreatywny (premiowanie najwyższą liczbą punktów), imitujący (premiowanie pośrednią liczbą punktów) czy też pozorny (nie premiuje się).			

Przedsięwzięcie

P.2.1. Rozwój infrastruktury na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego

Cel, którego dotyczy przedsięwzięcie:

C.2. Wzmocnienie kapitału społecznego, w szczególności poprzez aktywizację i integrację

Alokacja	70 000,00 €
Tryb wdrażania	Tryb konkursowy
Źródło finansowania	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
Zakres wsparcia	Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej
Uzasadnienie realizacji	Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcie odpowiada na: <ul style="list-style-type: none"> - zidentyfikowany problem niskiego poziomu integracji społecznej, niewystarczająco zaangażowanej i zaktywizowanej młodzieży, - zdiagnozowaną potrzebę wsparcia aktywizacji, - wskazane przez respondentów kierunki rozwoju, określone jako wspieranie rozwoju lokalnych organizacji społecznych i inicjatyw obywatelskich oraz jako poprawa stanu ogólnodostępnych obiektów publicznych (w tym świetlic).
Opis	<p>W ramach punktu konsultacyjnego, mieszczącego się w biurze LGD, spotkań konsultacyjnych oraz badań ankietowych, a także na podstawie doświadczeń pochodzących z wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 ustalono, że w ramach przedsięwzięcia powinny powstać lub zostać zmodernizowane / zaadaptowane obiekty służące celom aktywizacji i integracji mieszkańców. Przykładem może być:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przystosowanie obiektów, które obecnie nie są wykorzystywane lub są wykorzystywane w innych celach, do podjęcia w nich działalności przez koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenia, grupy nieformalne mieszkańców, np. w formie warsztatów aktywizujących lokalną społeczność, edukacji nieformalnej, działań integrujących; - przystosowanie obiektów do pełnienia funkcji społecznych przez cały rok, np. poprzez przebudowę, wymianę stolarki drzwiowej i okiennej, wymianę dachu, montaż źródła ciepła (ze szczególnym uwzględnieniem źródeł energii odnawialnej, np. pompa ciepła + fotowoltaika), montaż instalacji w budynkach, w których ze względu na ich stan możliwe jest prowadzenie działalności prospołecznej tylko przy sprzyjających warunkach atmosferycznych. <p>Wskazane powyżej propozycje nie stanowią katalogu zamkniętego.</p> <p>Minimalna wartość dofinansowania na poziomie operacji: 50 000,00 zł Maksymalna wartość dofinansowania na poziomie operacji: 150 000,00 zł Maksymalna kwota całkowita kosztów kwalifikowalnych: 150 000,00 zł</p>

UWAGA: Szczegółowe zasady wsparcia w ramach przedsięwzięcia zostaną każdorazowo dookreślone w Regulaminie konkursu zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego, regulującego wdrażanie PS WPR.

	Produktu		Rezultatu	
Wskaźniki	P.2.1.1. Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury wzmacniających kapitał społeczny	Wartość docelowa: 3 szt.	W.2.1.1. Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystających z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu WPR	Wartość docelowa: 54 os.

Przedsięwzięcie

P.2.2. Rozwój przedsiębiorczości na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego

Cel, którego dotyczy przedsięwzięcie:

C.2. Wzmocnienie kapitału społecznego, w szczególności poprzez aktywizację i integrację

Alokacja	240 000,00 €
Tryb wdrażania	Tryb konkursowy
Źródło finansowania	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
Zakres wsparcia	Start DG / Rozwój DG
Uzasadnienie realizacji	<p>Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcie odpowiada na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zidentyfikowany problem wyższego od średniej wojewódzkiej i krajowej udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, - zdiagnozowaną potrzebę wsparcia zakładania i rozwijania pozarolniczej działalności gospodarczej (rozwój przedsiębiorczości lokalnej) - wskazane przez respondentów kierunki rozwoju, określone jako wsparcie przedsiębiorczości oraz wsparcie powstawania i rozwoju działalności gospodarczych deficytowych na obszarze LSR <p>W ramach punktu konsultacyjnego, mieszczącego się w biurze LGD, spotkań konsultacyjnych oraz badań ankietowych, a także na podstawie doświadczeń pochodzących z wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 ustalono, że w ramach przedsięwzięcia powinny powstać lub rozwinąć się pozarolnicze działalności gospodarcze poprawiające dostęp do usług wpływających na wzmocnienie kapitału społecznego, np. pozaszkolne formy zajęć sportowych lub rekreacyjnych, pozaszkolne formy edukacji artystycznej, nauka języków obcych, doradztwo edukacyjno-zawodowe, zarządzanie zasobami ludzkimi, doradztwo personalne.</p> <p>Ponadto, biorąc pod uwagę poziom bezrobocia i wskaźniki odnoszące się do przedsiębiorczości, zgłaszane przez mieszkańców potrzeby, wynikające z cech szczególnych obszaru objętego LSR, należy również wesprzeć przedsiębiorczość w zakresie zawodów deficytowych na obszarze LGD. Bazując na danych od roku 2019 oraz prognozą na kolejne lata, należy wskazać branże wymagające wsparcia w celu zapewnienia mieszkańcom obszaru objętego LSR dostępu do deficytowych usług, które jednocześnie zwiększają szanse osób bezrobotnych na podjęcie działalności lub też na zatrudnienie w firmach rozwijających działalność w takim zakresie, jaki będzie wpisywał się w niszę, co zwiększy szanse powodzenia utrzymania prowadzonej działalności.</p> <p>Ponadto należy mieć na uwadze, że podczas wdrażania LSR mogą pojawić się kolejne zawody deficytowe na obszarze objętym LSR i one również powinny być uwzględniane podczas udzielania wsparcia na podejmowanie lub rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.</p>
Opis	<p>Minimalna wartość wsparcia kosztów kwalifikowalnych na poziomie operacji: 50 000,00 zł</p> <p>Maksymalna wartość dofinansowania na poziomie operacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - start DG (podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne): wsparcie udzielane w formie dotacji w postaci ryczałtu do 150 000,00 zł - rozwój DG (rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej): wsparcie udzielane w formie dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 150 000,00 zł <p>UWAGA: Szczegółowe zasady wsparcia oraz kody PKD w ramach przedsięwzięcia zostaną każdorazowo dookreślone w <i>Regulaminie konkursu zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego, regulującego wdrażanie PS WPR.</i></p>

	Produktu		Rezultatu	
Wskaźniki	P.2.2.1 Liczba operacji polegających na utworzeniu lub rozwoju przedsiębiorstwa na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego	Wartość docelowa: 6 szt.	W.2.2.1. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	Wartość docelowa: 3 miejsca pracy
Innowacyjność	W ramach przedsięwzięcia przewiduje się stosowanie potencjalnie innowacyjnych rozwiązań. W lokalnych kryteriach wyboru stosowana będzie następująca definicja innowacyjności: Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Ocenie podlegać będzie, czy stopień oryginalności innowacji jest kreatywny (premiowanie najwyższą liczbą punktów), imitujący (premiowanie pośrednią liczbą punktów) czy też pozorny (nie premiuje się).			

Przedsięwzięcie P.2.3. Wsparcie cyfryzacji na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego

Cel, którego dotyczy przedsięwzięcie:

C.2. Wzmocnienie kapitału społecznego, w szczególności poprzez aktywizację i integrację

Alokacja	65 000,00 €
Tryb wdrażania	Tryb konkursowy
Źródło finansowania	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
Zakres wsparcia	Kształtowanie świadomości obywatelskiej
Uzasadnienie realizacji	Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcie odpowiada na: - zdiagnozowaną szansę rozwoju, wskazaną wprost jako cyfryzacja obszaru. Zgodnie z założeniami PS WPR cyfryzacja wpływa na stymulowanie rozwoju lokalnego oraz na rozwój wiedzy i umiejętności, kształtowanie świadomości obywatelskiej, a co za tym idzie – wzmocnienie kapitału społecznego.
Opis	W ramach punktu konsultacyjnego, mieszczącego się w biurze LGD, spotkań konsultacyjnych oraz badań ankietowych, a także na podstawie doświadczeń pochodzących z wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 ustalono, że w ramach przedsięwzięcia wsparcie powinno być udzielane na inwestycje wpływające w szczególności na aktywizację i integrację lokalnej społeczności, np.: tworzenie i rozwijanie platform społecznościowych, które umożliwiają mieszkańcom obszaru objętego LSR nawiązywanie kontaktów, wymianę informacji, udział w dyskusjach i koordynowanie działań na rzecz wspólnych celów; tworzenie internetowych platform społecznościowych skoncentrowanych na konkretnej społeczności lokalnej, gdzie mieszkańcy mogą się spotykać, dzielić się zasobami, organizować wydarzenia, wspierać lokalne inicjatywy i rozwiązywać problemy wspólnie; wykorzystywanie technologii cyfrowych do angażowania obywateli w procesy podejmowania decyzji i konsultacji publicznych - może to obejmować platformy do zbierania opinii, udziału w dyskusjach, głosowań online i monitorowania działań publicznych; tworzenie platform online umożliwiających koordynację działań wolontariuszy i organizacji pozarządowych, dzięki

czemu można skuteczniej angażować społeczność w działania charytatywne, wsparcie potrzebujących i rozwój społeczności lokalnych; zapewnienie dostępu do edukacji online dla różnych grup społecznych, dzięki czemu można zwiększyć dostęp do wiedzy i umiejętności, poprawić umiejętności cyfrowe i zapewnić równość szans; tworzenie wirtualnych sieci współpracy między organizacjami społecznymi, przedsiębiorstwami społecznymi i innymi podmiotami zaangażowanymi w działania na rzecz społeczeństwa, co umożliwi wymianę doświadczeń, współpracę, koordynację działań i zwiększa efektywność działań na rzecz dobra społecznego; niekomercyjne studio nagraniowe i/lub telewizyjne w celu aktywizacji mieszkańców obszaru.

Wskazane powyżej propozycje nie stanowią katalogu zamkniętego.

Minimalna wartość dofinansowania na poziomie operacji: 50 000,00 zł

Maksymalna wartość dofinansowania na poziomie operacji: 90 000,00 zł

Maksymalna kwota całkowita kosztów kwalifikowalnych: 90 000,00 zł

UWAGA: Szczegółowe zasady wsparcia w ramach przedsięwzięcia zostaną każdorazowo dookreślone w Regulaminie konkursu zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego, regulującego wdrażanie PS WPR.

Produktu		Rezultatu		
Wskaźniki	P.2.3.1. Liczba operacji polegających na wsparciu cyfryzacji na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego	Wartość docelowa: 3 szt.	W. 2.3.1. Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu WPR	Wartość docelowa: 30 os.
Przedsięwzięcie				
P.2.4. Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez wsparcie organizacji wydarzeń i inwestycje nieinfrastrukturalne				
Cel, którego dotyczy przedsięwzięcie:				
C.2. Wzmocnienie kapitału społecznego, w szczególności poprzez aktywizację i integrację				
Alokacja	70 000,00 €			
Tryb wdrażania	Projekt grantowy			
Źródło finansowania	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027			
Zakres wsparcia	Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej			
Uzasadnienie realizacji	Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcie odpowiada na: <ul style="list-style-type: none"> - zidentyfikowany problem niewystarczająco zaangażowanej i zaktywizowanej młodzieży, niskiego poziomu integracji, - zdiagnozowaną potrzebę wsparcia organizacji pozarządowych, kół gospodyń wiejskich i ochotniczych straży pożarnych etc., wsparcia aktywizacji, działań wspierających rozwój kapitału społecznego - wskazane przez respondentów kierunki rozwoju, określone jako poprawa dostępu do usług, w tym edukacji, wspieranie rozwoju lokalnych organizacji społecznych i inicjatyw obywatelskich 			

W ramach punktu konsultacyjnego, mieszczącego się w biurze LGD, spotkań konsultacyjnych oraz badań ankietowych, a także na podstawie doświadczeń pochodzących z wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 ustalono, że w ramach przedsięwzięcia wsparcie powinno być udzielane na granty, pozwalające organizacjom pozarządowym i innym organizacjom społecznym, które nie dysponują dużymi środkami finansowymi, na realizację pomysłów wpływających na wzrost kapitału społecznego, np. działania edukacyjne / aktywizacyjne, mające na celu rozwijanie kreatywności, kompetencji uniwersalnych, cyfrowych, szkolenia, warsztaty, wizyty studyjne, wsparcie wymiany dobrych praktyk, pikniki / festyny edukacyjne i/lub integracyjne, konkursy talentów, wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, zakup wyposażenia umożliwiającego dostęp do usług urzędowych w formule online, zakup wyposażenia centrów aktywności lokalnej, zakup wyposażenia organizacji społecznych, artystycznych, zespołów folklorystycznych i innych organizacji życia społecznego, rozszerzenie funkcji świetlic wiejskich (lub innych pomieszczeń o podobnych funkcjach publicznych) o dotychczas niedostępne formy spędzania czasu i aktywności poprzez np. zakup sprzętu, urządzeń, mebli umożliwiających prowadzenie działalności edukacyjnej, animacyjnej, kulturalnej w formie klubów, przestrzeni kreatywności (w tym w szczególności sprzęt IT, jak komputery, tablice, ekrany etc., sprzęt do prowadzenia konkretnych zajęć, meble sprzyjające spotkaniom i działaniom warsztatowym; wyklucza się zakupy, które będą służyć wyłącznie dotychczasowym funkcjom danego obiektu). Ponadto w ramach wsparcia uwzględnia się także inne podmioty, np. domy i ośrodki kultury, w zakresie np. doposażenia pracowni specjalistycznych (muzycznych, plastycznych, kulinarnych etc.) na rzecz prowadzenia nieodpłatnych zajęć dla różnych grup mieszkańców obszaru objętego LSR.

Wskazane powyżej propozycje nie stanowią katalogu zamkniętego.

Opis

	Produktu		Rezultatu	
Wskaźniki	P.2.4.1. Liczba projektów polegających na wzmocnieniu kapitału społecznego poprzez organizację wydarzeń aktywizujących i integrujących i/lub inwestycje nieinfrastrukturalne	Wartość docelowa: 15 szt.	W. 2.4.1. Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami	Wartość docelowa: 120 os.

Przedsięwzięcie

P.3.1. Rozwój infrastruktury na rzecz włączenia społecznego

Cel, którego dotyczy przedsięwzięcie:

C.3. Włączenie społeczne

Alokacja	215 000,00 €
Tryb wdrażania	Tryb konkursowy
Źródło finansowania	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Zakres wsparcia	Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej			
Uzasadnienie realizacji	<p>Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcie odpowiada na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zidentyfikowany problem starzenia się społeczeństwa, zwiększająca się ilość osób z niepełnosprawnością, - zdiagnozowaną potrzebę zapewnienia wsparcia dla seniorów, poprawy dostępu do usług - wskazane przez respondentów kierunki rozwoju, określonych jako poprawa stanu ogólnodostępnych obiektów publicznych. 			
Opis	<p>W ramach punktu konsultacyjnego, mieszczącego się w biurze LGD, spotkań konsultacyjnych oraz badań ankietowych, a także na podstawie doświadczeń pochodzących z wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 ustalono, że w ramach przedsięwzięcia powinny powstać lub zostać zmodernizowane / zaadaptowane obiekty publiczne, które w efekcie ułatwią dostęp do nich w szczególności przez seniorów, osoby wymagające wsparcia, osoby z niepełnosprawnością, a co za tym idzie – pozwolą na włączenie społeczne tych grup osób. Przykładem może być: budowa podjazdów, platform, pochylni, podestów, ramp, budowa wind dostosowanych do potrzeb ww. grup, dostosowanie pomieszczeń, niwelacja barier architektonicznych, budowa / przebudowa miejsc parkingowych na rzecz osób z niepełnosprawnością.</p> <p>Wskazane powyżej propozycje nie stanowią katalogu zamkniętego.</p> <p>Minimalna wartość dofinansowania na poziomie operacji: 50 000,00 zł Maksymalna wartość dofinansowania na poziomie operacji: 180 000,00 zł Maksymalna kwota całkowita kosztów kwalifikowalnych: 180 000 zł</p>			
Wskaźniki	Produktu		Rezultatu	
	P.3.1.1. Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury na rzecz włączenia społecznego	Wartość docelowa: 9 szt.	W.3.1.1. Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystających z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu WPR	Wartość docelowa: 150 os.
Przedsięwzięcie	P.3.2. Rozwój przedsiębiorczości na rzecz włączenia społecznego			
	Cel, którego dotyczy przedsięwzięcie: C.3. Włączenie społeczne			
Alokacja	140 000,00 €			
Tryb wdrażania	Tryb konkursowy			
Źródło finansowania	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027			
Zakres wsparcia	Start DG			
Uzasadnienie realizacji	<p>Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcie odpowiada na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zidentyfikowany problem starzenia się społeczeństwa, zwiększająca się ilość osób z niepełnosprawnością, wyższy od średniej wojewódzkiej i krajowej udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, - zdiagnozowaną potrzebę wsparcia dla seniorów, poprawy dostępu do usług, wsparcia zakładania i rozwijania pozarolniczej działalności gospodarczej (rozwój przedsiębiorczości lokalnej) 			

- wskazane przez respondentów kierunki rozwoju, określone jako poprawa dostępu do usług, w tym edukacji, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, poprawa dostępu do usług czasu wolnego, w tym w zakresie kultury, rekreacji, wypoczynku

W ramach punktu konsultacyjnego, mieszczącego się w biurze LGD, spotkań konsultacyjnych oraz badań ankietowych, a także na podstawie doświadczeń pochodzących z wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 ustalono, że w ramach przedsięwzięcia powinny powstać się pozarolnicze działalności gospodarcze poprawiające dostęp do usług wpływających na włączenie społeczne, w szczególności seniorów, osoby wymagające wsparcia, osoby z niepełnosprawnością, np. działalność fizjoterapeutyczna, rehabilitacyjna, działalność pielęgniarstwa i położnicza, działalność w zakresie akupunktury i akupresury, usługi asystenckie, usługi w zakresie opieki zdrowotnej, usługi terapeutyczne, usługi społecznościowe dla seniorów, usługi transportowe dla osób mających trudności z poruszaniem się, działalność w zakresie pomocy społecznej z zakwaterowaniem i bez zakwaterowania itp.;

wg klasyfikacji PKD w szczególności:

sekcja Q, dział 86, grupa 86.9, podklasa 86.90.A Działalność fizjoterapeutyczna, podklasa 86.90.C Praktyka pielęgniarstwa i położnicza, podklasa 86.90.D Działalność paramedyczna, podklasa 86.90.E Pozostała działalność w zakresie opieki zdrowotnej, gdzie indziej niesklasyfikowana

sekcja Q, dział 87, grupa 87.3, podklasa 87.30.Z Pomoc społeczna z zakwaterowaniem dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych

sekcja Q, dział 87, grupa 88.1, podklasa 88.10.Z Pomoc społeczna bez zakwaterowania dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych.

Wskazane powyżej propozycje nie stanowią katalogu zamkniętego.

Minimalna wartość wsparcia kosztów kwalifikowalnych na poziomie operacji: 50 000,00 zł

Maksymalna wartość dofinansowania na poziomie operacji:

- start DG (podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne):
wsparcie udzielane w formie dotacji w postaci ryczałtu do 140 000,00 zł

UWAGA: Szczegółowe zasady wsparcia oraz kody PKD w ramach przedsięwzięcia zostaną każdorazowo dookreślone w Regulaminie konkursu zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego, regulującego wdrażanie PS WPR.

	Produktu		Rezultatu
Wskaźniki	P.3.2.1. Liczba operacji polegających na utworzeniu lub rozwoju przedsiębiorstwa na rzecz włączenia społecznego	Wartość docelowa: 4 szt.	W.3.2.1. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR
			Wartość docelowa: 2 utworzone miejsca pracy

Innowacyjność	<p>W ramach przedsięwzięcia przewiduje się stosowanie potencjalnie innowacyjnych rozwiązań. W lokalnych kryteriach wyboru stosowana będzie następująca definicja innowacyjności: Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Ocenie podlegać będzie, czy stopień oryginalności innowacji jest kreatywny (premiowanie najwyższą liczbą punktów), imitujący (premiowanie pośrednią liczbą punktów) czy też pozorny (nie premiuje się).</p>			
Przedsięwzięcie		P.3.3. Działania na rzecz włączenia społecznego dzieci i młodzieży		
<p>Cel, którego dotyczy przedsięwzięcie: C.3. Włączenie społeczne</p>				
Alokacja	450 000,00 €			
Tryb wdrażania	Projekt grantowy			
Źródło finansowania	Europejski Fundusz Społeczny Plus w ramach Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027			
Uzasadnienie realizacji	<p>Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcie odpowiada na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zidentyfikowany problem niewystarczającej oferty dla dzieci i młodzieży, niskiego poziomu integracji społecznej, niewystarczająco zaangażowanej i aktywizowanej młodzieży, - zdiagnozowaną potrzebę organizacji zajęć dodatkowych (pozaekcyjnych) dla dzieci i młodzieży, wsparcie rozwoju oferty zajęć i wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych, - wskazane przez respondentów kierunki rozwoju, określone jako poprawa dostępu do usług, w tym edukacji i czasu wolnego. 			
Opis	<p>W ramach punktu konsultacyjnego, mieszczącego się w biurze LGD, spotkań konsultacyjnych oraz badań ankietowych, a także na podstawie doświadczeń pochodzących z wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 ustalono, że w ramach przedsięwzięcia powinno być przewidziane wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych, w ramach których możliwa jest realizacja różnorodnego obszaru tematycznego, uwzględniającego zainteresowania, zdolności, potrzeby, predyspozycje dzieci i młodzieży w tym zajęcia filmowe, muzyczne, artystyczne, sportowe, z robotyki, programowania, nt. lokalnej tożsamości i kultury, wsparcie edukacji społecznej i obywatelskiej dzieci i młodzieży m.in. poprzez realizację spotkań, warsztatów i wizyt studyjnych. Wsparcie w tym zakresie opierać się będzie na tzw. standardzie minimum, określonym przez SW.</p> <p>Maksymalna wartość grantu: 100 000 zł Minimalna wartość grantu: 50 000 zł Maksymalny poziom dofinansowania 95%</p>			
Wskaźniki	Produktu		Rezultatu	
	<p>P.3.3.1. Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej</p>	<p>Wartość docelowa: 290 os.</p>	<p>W.3.3.1. Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu</p>	<p>Wartość docelowa: 116 os.</p>

P.3.3.2. Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	Wartość docelowa: 290 os.
---	---------------------------

Przedsięwzięcie

P.3.4. Działania na rzecz włączenia społecznego seniorów

Cel, którego dotyczy przedsięwzięcie Cel, którego dotyczy przedsięwzięcie:

C.3. Włączenie społeczne

Alokacja	904 937,00 €
----------	--------------

Tryb wdrażania	Projekt grantowy
----------------	------------------

Źródło finansowania	Europejski Fundusz Społeczny Plus w ramach Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027
---------------------	---

Uzasadnienie realizacji	<p>Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcie odpowiada na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zidentyfikowany problem starzenia się społeczeństwa, zwiększająca się ilość osób z niepełnosprawnością, - zdiagnozowaną potrzebę zapewnienia wsparcia dla seniorów, poprawy dostępu do usług, - wskazane przez respondentów kierunki rozwoju, określone jako poprawa dostępu do usług, w tym edukacji, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, poprawa dostępu do usług czasu wolnego, w tym w zakresie kultury, rekreacji, wypoczynku
-------------------------	---

Opis	<p>W ramach punktu konsultacyjnego, mieszczącego się w biurze LGD, spotkań konsultacyjnych oraz badań ankietowych, a także na podstawie doświadczeń pochodzących z wdrażania LSR w okresie programowania 2014-2020 ustalono, że w ramach przedsięwzięcia powinno być przewidziane wsparcie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci poprzez działania na rzecz integracji seniorów, pozwalające uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym: a. tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora; b. funkcjonowanie uniwersytetów trzeciego wieku; c. zajęcia aktywizacyjne w gospodarstwach opiekuńczych; d. uzupełniająco, w ramach klubów seniora oraz gospodarstw opiekuńczych: inne działania mające na celu wsparcie i integrację osób starszych, uwzględniające udział rodziny i całego środowiska w tworzeniu lokalnych sieci integracji i samopomocy obejmujące: organizację wydarzeń włączających środowisko lokalne w problemy osób starszych: np. dnia sąsiada, pikników i wigilii sąsiedzkich; spotkania o charakterze międzypokoleniowym, np. z młodzieżą szkolną lub grupami przedszkolnymi, mające na celu wymianę doświadczeń, wzajemną edukację i pomoc; spotkania klubów wolontariackich, których celem jest pomoc osobom starszym i samopomoc, w tym organizacja banków wolnego czasu; akcje proekologiczne organizowane wspólnie z młodzieżą zwiększające udział młodych i starszych w kształtowaniu środowiska życia, estetyki dzielnicy, osiedla; przedstawienia grup teatralnych, zespołów pieśni i tańca z klubów seniora w szkole / przedszkolu lub odwiedziny grup przedszkolnych / szkolnych / ognisk kulturalnych w klubie seniora.</p> <p>Maksymalna wartość grantu: 100 000 zł Minimalna wartość grantu: 50 000 zł Maksymalny poziom dofinansowania 95%</p>
------	---

	Produktu		Rezultatu	
Wskaźniki	P.3.4.1. Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach	Wartość docelowa: 345 os.	W.3.4.1. Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	Wartość docelowa: 120 os.

	opiekuńczych i Uniwersytetach Trzeciego Wieku			
	P.3.4.2. Całkowita liczba osób objętych wsparciem	Wartość docelowa: 345 os.	W.3.4.2. Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wieku	Wartość docelowa: 7 szt.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zastanych, wyników partycypacyjnego tworzenia LSR oraz zapisów PS WPR i FEdKP, a także wniosków wypracowanych w toku prac związanych z wdrażaniem LSR.

4. Przepisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR

Wskaźniki produktu i rezultatu dla poszczególnych przedsięwzięć wraz z ich zakładanymi wartościami wskazane są w formularzu nr 2 *Plan działania*, stanowiącym załącznik do niniejszej LSR. Wszystkie zaplanowane do osiągnięcia wskaźniki rezultatu są zgodne ze wskaźnikami programów, w ramach których planowana jest ich realizacja, tj. zgodne z PS WPR na lata 2023-2027 oraz z FEdKP na lata 2021-2027. Wskaźniki produktu przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w ramach PS WPR zostały tak dobrane, aby w sposób mierzalny ukazywały realizację przedsięwzięć, wskaźniki produktu dla przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w ramach FEdKP dobrano odpowiednio z zapisami Programu. Jeżeli w przypadku przedsięwzięć finansowanych ze środków EFS+ w ramach FEdKP nie wskazano jakichś wskaźników, oznacza to, że nie są one założone do realizacji, natomiast ich poziom może być badany na etapie wdrażania i ukazywany we wnioskach o płatność.